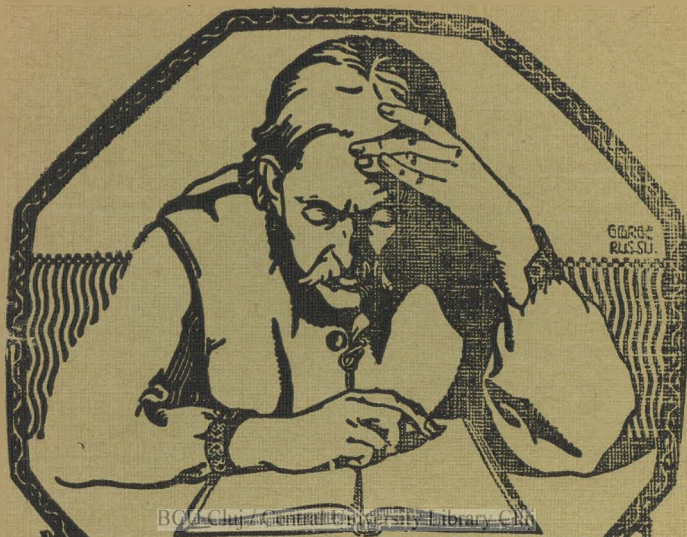

133502

BIBLIOTECA POPORALĂ
A ASOCIAȚIUNII

An. II.

Nr. 16.

Creșterea pomilor.

Sfaturi și povește pentru țăranii români

de

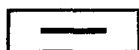
Nicolae Iosif,
învățător.

SIBIU, MAIU, 1912.

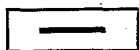
Apare la sfârșitul fiecărei luni. • Abonamentul pe un an: 2 Cor.

Prețul 30 bani.

Biblioteca Poporală a Asociațiunii

:: apare odată pe lună :
sub îngrijirea secretarului

OCTAVIAN C. TĂSLĂUANU,
red. resp.

In lunile de vară, Iulie și August «Biblioteca poporală a Asociațiunii» nu apare. In locul acestor broșuri membrii ajutători ai «Asociațiunii», primesc, în luna lui Decembrie,

==== Calendarul Asociațiunii. ====

BCU Cluj / ~~Central University Library~~ Cluj

Membrii ajutători ai «Asociațiunii» primesc, așadar, zece broșuri și un Calendar în fiecare an.

Membru ajutător al «Asociațiunii» se face acela, care plătește înainte, la începutul fiecărui an, o taxă de cel puțin 2 cor.

Taxa de membru ajutător se plătește la *agenta-tura* «Asociațiunii» din sat sau de-adreptul la «Biroul Asociațiunii» în Sibiu (ungurește: Nagyszeben), Strada Șaguna Nr. 6, sau la despăr-țământul «Asociațiunii».

649566

BIBLIOTECA POPORALĂ A ASOCIAȚIUNII.

Creșterea Pomilor.

Sfaturi și povețe pentru țărani români

de

BCU Cluj Central University Library Cluj
Nicolae Iosif,
învățător.

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201503104

SIBIIU.

Ediția „Asociațiunii”.

1912.

133502

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tiparul tipografiei arhidiecezane, Sibiu.

Cătră frații plugari.

Biblia, sau cartea facerii ne spune, că oamenii cei dintâiu, Adam și Eva, pe cari i-a creat Dumnezeu, au fost puși să locuiască în raiul pământesc. Intr'un loc frumos și desfătător, unde se aflau tot felul de pomi roditori, cu ale căror fructe, oamenii cei dintâiu se nutreau și trăiau în deplină îndestulare și fericire.

În schimb, pentru bunătățile date și pentru că ei să cunoască pe creatorul și binefăcătorul lor, Dumnezeu le-a poruncit să fie buni, supuși și ascultători. Ei însă, n'au ascultat porunca cea Dumnezeiască și s'au făcut vinovați de păcatul neascultării. De aceea Dumnezeu i-a alungat din locul fericirii și i-a pedepsit:

„Întru sudoarea feții voastre, veți mânca pâinea voastră, iar pământul vostru să răsară și să crească spini și mărăcini“.

În urma acelei pedepse hotărîtă de însuși Dumnezeu, nu numai oamenii cei dintâiu, cari fiind lipsiți de bunătățile avute, ei înșiși au trebuit apoi să-și câștige cele de lipsă; ci și noi, următorii lor, datori suntem a lucra și a ne câștiga cele de lipsă, întru sudoarea feții noastre.

Lucrul ne terește de trei rele mari: de urfit, de fapte rele și de sărăcie.

Pământul nelucrat și necultivat e sălbatec. El nu produce, nu răsare decât burueni, spini și mărăcini. Numai pământul lucrat, arat, săpat, scormonit și curățit, poate să ne aducă folos și din starea lui sălbatecă să se prefacă într'un câmp roditor, ori într'o grădină desfătătoare și aducătoare de câștig.

La început fiind mai puțini oameni și având și trebuințe mai puține; iar pământul fiind atunci destul de bogat în materiile pentru hrănirea plantelor, nu cerea o lucrare mai înțețitoare. Nu trebuia nici gunoit și totuș da roade îmbelșugate. Astfel, oamenii puteau să fie indestulați și mulțămiiți cu venitele lor.

Cu timpul, înmulțindu-se oamenii și având și trebuințe mai multe; iar pământul în mare parte stors de hrana trebuincioasă plantelor, n'a mai rodit cu atâta îmbelșugare și oamenii au început să simță lipsa celor trebuincioase pentru traiul vieții.

„Dacă tot iai din sac și de pus nu mai pui, ajungi la fund“.

Oamenii mai cuminte, în curând au înțeles de unde vine răul și au căutat să-l delătore. În măsură cu cheltuelile, au căutat să-și înmulțască și venitele. Ei n'au rămas tot numai pe lângă plugărit și prăsirea vitelor, ca fiii cei dintâi ai lui

Adam, despre cari biblia ne spune că Avel s'a îndeletnicit cu prăsierea vitelor, iar Cain cu plugăritul. Pe lângă acestea, oamenii cuminți au îmbrățișat și alte ramuri de economie și anume: vieritul, pomăritul, legumăritul, stupăritul ș. a. Au început să lucre pământul cu mai multă pricepere și să țină vite aeeva bune. Grădinile le-au înfrumșetăat cu pomi de soiuri alese, cu legumi și flori din cari albinele adună mierea și ceara; iar coastele dealurilor le-au întărit și împodobit cu viță de vie și pomi roditori.

Astfel lucrând, a făcut din locurile lor un adevărat raiu pământesc, care le aduce desfătare și îndestulare.

În Franța, în Germania, ba chiar și în patria noastră în Ungaria, sunt ținuturi ai căror locuitori fac pe fiecare an câștiguri de zeci și sute de mii de coroane, din poamele cele multe și bune ce le prăsesc.

Oamenii aceștia mai înaintați în învățatură, pe întrecute se grăbesc a primi și a face tot felul de înoiri și lucrări folositoare la prăsierea și cultivarea pomilor. Ei au învățat și știu cum să prăsească pomii, cum să-i altoiască și cum să-i sădească. Știu cari soiuri sunt mai bune și mai căutate pentru negoț și știu să folosească tot petecul de pământ: miezuinile, rozoarăle petroase, cărările și alte locuri, cari altfel nu s'ar putea folosi. Ei știu cum să sape și cum să gunoiască

pământul în jurul pomilor și știu cum să apere pomii împotriva boalelor și dușmanilor lor. Cu un cuvânt, ei știu și cunosc toate lucrările, ce trebuie săvârșite la cultura pomilor, pentruca aceștia să rodească în fiecare an și să le aducă câștiguri îmbelșugate. Ei au învățat și știu cum să prelucre poamele, ca să aibă peste an mâncări și beuturi bune și sănătoase, nu numai pentru casă, ci și de vânzare. Ei știu cum să culeagă și cum să păstreze poamele peste iarnă și cum să le folosească, ca să aibă și venite mai bune. În urma acestor lucrări săvârșite cu pricepere și iscusință, ei sunt mai îndestuliți și mai mulțumiți cu starea lor.

Sunt însă și oameni, cari și acum mai lucră pământul tot după vechile datini ruginite și, în toate lucrările lor, se țin morțiș după cum s'au pomenit dela moși și strămoși.

De acest rău, mai mult suntem stăpâniți noi Românii, căroră nu ne prea place să ascultăm și să urmăm povețele celor înțelepți și binevoitori. Aceasta o facem, mai totdeauna din nepricepere și din neîncredere. De aceea apoi, nici nu ne prea dedăm ușor cu lucrările cele mai nouă, pe cari trebuie să le săvârșim cu mai multă istețime și rămânem morțiș pe lângă ce am învățat dela bătrâni. Aceasta se întâmplă însă, numai și numai spre paguba noastră a tuturor.

Numai cu multă greutate și după timp îndelungat, după ce alții au tras folosul, începem și

noi a ne apucă de câte un lucru nou. Astăzi unul, mâne altul, dar și atunci, cu neîncredere în puterile noastre și numai ca de silă, văzând că altfel nu mai merge. Nici atunci însă nu căutăm a ne însuși mai cu temei cunoștințele de lipsă la săvârșirea lucrărilor; ci le făptuim, așa numai ca de clacă.

Nepăsarea și neîncrederea aceasta a noastră, ne fac apoi, să fim tot noi cei din urmă, cari să ne putem bucura de o stare mai bună.

În patria noastră nu este sat locuit de Români, unde cultura pomilor să nu fie priincioasă. Și nu este casă românească, pe lângă care să nu fie și o grădină mai mică sau mai mare. Cu toate acestea, cât de puține sunt satele, ale căror locuitori Români, pe lângă plugărit și economia de vite, să se mai îndeletnicească și cu alte ramuri de economie și în locul dintăiu cu pomăritul. Grădinile adeseori mari sunt lăsate pustii și în ele cresc burueni și mărăcini, ori sunt folosite ca ocoluri pentru vițai ori alte animale de casă.

Dacă ici și colo mai aflăm câte o comună, ai cărei locuitori se îndeletnicesc încâtva și cu pomăritul; grădinile lor gem sub povara pomilor îndesuiți unul într'altul. Grădinile cu pomi bine cultivați, la noi sunt corbi albi. Pomii fiind prea deși, sunt lipsiți de lumina și căldura trebuincioasă și de aceea îi vedem slăbuți, plini de mușchi și bolnăvicioși, rodind tot numai la 2—3 ani odată și atunci câte puțin.

Apoi „plânge-te Române, că n'ai și nu-ți da Dumnezeu“.

„Ajută-ți și Dumnezeu încă îți va ajuta“.

Țăranii noștri români, dedați din vechime a se îndeletnici numai cu plugăritul și economia de vite, în vremile trecute, au putut să trăiască din venitele acestor două ramuri economice. Datele și trebuințele de toate zilele nu erau așa multe și mari precum sunt în zilele noastre. În vremile trecute, țăranii noștri se îndestulau cu mai puțin și peste tot nu erau dedați cu luxul, adecă cu fala sau mândria.

Portul românesc eră frumos, trainic și fără podoabe. Lâna, cânepa și inul nu lipsia din nici o casă românească de ale țăranilor. Furca, rășboiul și acul erau fala femeilor române, din ale căror mâni măestre și sânguitoare eșiau o mulțime de cusături și țesături trainice și frumoase cu cari își împodobeau locuințele, se împodobeau pe ele și pe ai lor. Așa eră atunci.

În timpul de față toate s'au schimbat, numai noi nu ne schimbăm și nu căutăm a ne îmbunătăți starea și a ne ușurà traiul vieții.

În lucrările pe cari avem a le făptui la plugărit, economia de vite, vierit, pomărit ș. a. am rămas tot cei vechi și nu ne place a ne abate dela vechile datini ruginite. Fala însă, s'a lățit între noi ca și o boală lipicioasă și din zi în zi

cere dela noi tot mai multe date. De această boală lipicioasă, care ne duce la sapă de lemn; nu ne speriem și pe întrecute alergăm după ea.

La acest rău s'au mai adăugat petrecerile și beuturile cele multe, pentru cari nu dăm numai banii câștigați cu sudori, ci totodată perdem și timpul în nelucrare și lenevire.

Acestea și alte datini rele, ne fac apoi să simțim greul vieții, să nu mai fim îndestulați cu venitele de până acum și văzând că mergem tot îndărăpt ca racul, ne plângem amarul cântând:

«Frunză verde de pe baltă,
Bine-am mai trăit odată.
Dar s'a-ntors frunza pe tău,
Și-am ajuns din bin' la rău».

„Noi să ne schimbăm și timpurile încă se vor schimba“.

În măsură cu cheltuelile să căutăm a ne înmulți și venitele.

Dacă ne plac podoabele și alte lucruri, fără de cari am putea fi, să ne placă a primi și a ne deda și cu înoirile ce trebuiesc făcute în lucrările de economie, cu cari ne îndeletnicim. Să urmăm cu deplină încredere povețele și sfaturile cele înțelepte pe cari ni le îmbie oamenii cumiți, spre binele și folosul nostru. Să nu mai rămânem tot noi cei din urmă și pe întrecute să căutăm a ținea pas cu celelalte popoare din patria noastră. Numai așa lucrând vom putea și noi ajunge la o stare mai bună și mai fericită.

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“, care ca și o mamă bună dorește buna stare și înaintarea noastră a tuturor, cunoscând răul de care suferim noi, și-a pus de țintă, ca să dea fraților plugari români tot felul de sfaturi și povețe folositoare, din toți ramii de economie, cu cari avem a ne îndeletnici, îndemnându-ne la o lucrare mai înțețitoare și mai cu pricepere.

Pe lângă plugărit și economia de vite să ne dedăm a îmbrățișa și alte ramuri de economie, între cari și pomăritul, ca unul dintre cele mai aducătoare de câștig.

Să urmăm sfaturile și povețele, ce cu atâta bunăvoință ni se dau și atunci nu vom avea a ne mai plânge de atâta sărăcie. Voință și pricepere să fie și toate se pot.

Cartea aceasta, anume scrisă și întocmită pentru trebuințele fraților plugari români, va da celor ce o vor ceti, tot felul de îndrumări și povețe în ale pomăritului.

Ea va arăta folosul pomilor și va povățui pe țăranul român în toate lucrările, ce le cere cultura pomilor. Va arăta timpul, când și cum trebuie să-vârșite lucrările de lipsă, ca să fie și folositoare.

Aci va afla țăranul român, cum se prăsese pomii, cum să-i sădească și cum să-i îngrijească. La care ce pământ le priește, cari sunt dușmanii pomilor ș. m. a.

Dacă sfaturile și povețele acestea, vor fi primite și urmate cu aceeaș dragoste și bunăvoință, cu care sunt și date; osteneala va fi pe deplin răsplătită. Iară frații țărani vor putea și ei să se bucure de rodirile raiului pământesc, care nu va întârziă a le aduce îndestulare și fericire.

A ciliu, 29 Iunie 1910.

BCU Cluj / Central University Library **Autorul.**

Folosul pomilor.

Intre ramurile de economie, cu cari oamenii se îndeletnicesc, *pomăritul* este care cere lucru puțin și totuș în schimb ne aduce multe foloase.

Roadele pomilor puse în vânzare, aduc un însemnat izvor de câștig și o mulțime de oameni bogați și săraci pot să trăiască din negoțul cu poame.

Poamele proaspete ori uscate le folosim ca hrană ori facem din ele: must, vin, oțăt, rachiu, lictar, sirup, mermeladă, ulei, dulceață ș. a.

Pe lângă poame, pomii ne dau și lemne de foc și de lucru. Impodobesc ținuturile. Impedecă vânturile. Curăță și răcoresc aerul. Păstrează umezeala în pământ. Răspândesc umbră și miros plăcut. Deșteaptă în om gustul frumosului și pentru cultura lor putem folosi fiecare petec de pământ: mănos sau sterp, cald sau rece, uscat sau apătos, șes sau deal, dacă omul știe ce soiuri de pomi să sădească în cutare ori cutare soi de pământ.

Dacă foloasele acestea, cari sunt tot atâtea izvoare de bogăție, de să-

nătate și de desfătare, ar fi prețuite și judecate după însemnătatea ce o au, de bună samă că atunci nu s'ar află român plugar, care să nu caute a se îndeletnici cu prăsirea pomilor. Atunci nu am vedeà atâtea locuri și rozoare sterpe și nefolosite și pe plugarul român nu l-am vedeà atât de lipsit și nemulțumit cu starea lui.

Acum, când traiul vieții e atât de scump, când plugăritul și economia de vite, nu mai pot mulțami pe om cu destulă prisosință. Adecă: ele singure nu pot împlini toate trebuințele omului și sărăcia cu bățul pribegiei bate la ușa țaranului român, voind a-și face intrare și în casă. Pentru alungarea ei, trebui-va să căutăm căi și mijloace prin cari să ne înmulțim venitele și astfel să ajungem la o stare mai bună.

Pomii cultivați și îngrijiți cu pricere, sunt pentru oameni un adevărat izvor de bogăție.

La cultura bucatelor, ierburilor, legumelor și florilor folosim tot numai pătura de deasupra a pământului. La cultura pomilor, se folosește pătura de pământ care e mai afundă,

adecă subsolul, care altfel nu ne-ar aduce nici un folos.

Sunt apoi locuri petroase, năsi-poase și apătoase, cari pentru cultura bucatelor nu sunt potrivite. În astfel de locuri se pot prăsi soiuri de pomi, cărora le priesc astfel de locuri.

Locurile tare apătoase, mai bine e, dacă le cultivăm cu soiuri de răchită. Răchitele se plătesc bine și sunt căutate pentru împletirea corfelor, care încă e un bun izvor de venit.

În multe locuri țăranii noștri duc lipsă de lemne pentru foc. Prin prăsierea pomilor, lipsa aceasta încă se delătură, cel puțin în parte dacă nu de tot.

Pomii păstrează umezala în pământ și ajută la îmbunătățirea climei. Astfel vedem, că ținuturile plantate cu pomi, în mare parte sunt scutite de secetă.

Pomii precum și alte plante sunt de mare însemnătate și din punct de vedere al sănătății oamenilor. Ei curăță aerul de materiile cari nu sunt priincioase sănătății oamenilor ci numai plantelor. Adecă: prin frunzele lor răsufală aerul de lipsă și anume

acea parte din aer, care nu e bun pentru oameni și nici pentru animale, ci numai pentru plante, astfel aerul de lipsă pentru oameni rămâne curat. De aceea vedem, că oamenii cari trăesc la munte și prin locuri păduroase, sunt mai sănătoși, mai vioi și mai rumeni la față.

În zile de sărbătoare sau în căldura verii după câte o muncă obositoare, cine nu simte o deosebită plăcere a se odihni la umbra răcoritoare a pomilor?

Cine nu simte desfătare și plăcere la vederea grădinilor, stradelor, drumurilor și a altor locuri împodobite cu pomi roditori, cari pe lângă alte foloase, ne dau și fructele lor bune, gustoase și mai ales bine plătite.

Poamele ajută și ele la susținerea sănătății oamenilor. Ele curăță sângele, ajută la mistuire și folosite ca hrană putem face din ele o mulțime de mâncări. Pentru oamenii mai săraci, în zilele de post, sunt o adevărată binefacere.

Cât venit aduce un pom.

La întrebarea aceasta nu se poate da un răspuns hotărît. Aceasta atârnă dela felul, vârsta și soiul pomului, precum și dela prețul poamelor.

Intr'un fel se plătesc merele, într'alt fel perele și într'alt fel prunele, nucile, cireșele, vișinile, caisele, persecile ș. a.

Pomii tineri rodesc mai puțin, cei bătrâni mai mult și prin urmare și venit aduc mai mult. Sunt apoi soiuri de poame mai bune, cari sunt mai căutate și mai bine plătite. Alte soiuri sunt mai puțin căutate și nici nu se plătesc așa bine.

Sunt pomi cari pot să aducă venit anual numai de 5—10 coroane, alții 10—20 cor. și alții 20—50 cor. și chiar și mai mult.

Venitul, ce ni-l pot da pomii, atârnă în mare parte dela bunătatea soiurilor. De aceea, să nu cumpărăm și să nu altoim ori să sădim în grădinile noastre soiuri de pomi, despre care nu știm adevărat că sunt buni.

Ca totuș să vedem, cam cât venit poate să ne aducă un pom, să facem

o mică socoteală: Să zicem, că într'o comună sunt numai 100 de economi și fiecare econom are pe lângă casa și în grădina sa 10 pomi, toți laolaltă vor avea 1000 de pomi. Dacă fiecare pom va aduce într'un an venit numai de 10 cor. 1000 de pomi vor aduce un venit anual de cel mai puțin 10,000 coroane, adică zece mii cor. 100 de sate, numai cu câte 100 de economi, având fiecare câte 10 pomi, vor avea un venit anual de 1.000,000 cor. adică un milion coroane. *O comoară destul de mare, care se află îngropată în pământ și pe care sătenii noștri din nepricepere nu știu, să o sape și să o folosească.*

Las să urmeze aci încă unele dovezi, despre venitele ce pot să ne aducă pomii:

În patria noastră locuitorii orașelor Kecskemét și Nagy-Körös, au căpătat într'un an pentru perseci, caise, vișine și struguri 850 mii cor. Locuitorii comunei Göncz, pentru cireșe 18 mii cor. Locuitorii din ținutul Maramurășului au câștigat într'un singur an 512 mii cor. numai pe mere.

Locuitorii comunei Visag din apropierea Lugojului, vând anual prune bistrițe de câte 8—10,000 cor. Din celelalte ferb vinars cu sutele de vedre și pregătesc aproape în fiecare an 1000—1200 măji metriche miere de prune (lictar), care se vinde cu câte 30 cor. maja metrică.

Sârbia și Bosnia au venit anual pentru prunele uscate, câte 30—40 milioane cor.

În Franța, în Germania și în alte țări, sunt ținuturi, ai căror locuitori câștigă în fiecare an din poamele ce le prăsesc, zeci și sute de mii, ba chiar și milioane de coroane.

Sumele acestea, ne arată destul de lămurit, cât venit poate să aducă un pom bine îngrijit și ce însemnat izvor de câștig e pomăritul.

La prăsirea pomilor, înainte de toate, trebuie să fim cu băgare de samă la soiurile pământului și la ținutul în care locuim, dacă e mai cald sau mai rece, adecă, dacă e mai scutit sau mai expus vânturilor sau răcelilor.

După aceste împrejurări vom alege apoi soiurile de pomi, pe cari îi vom sădi în locurile noastre.

Ce bine ar fi, dacă fiecare comună românească ar fi plină cu pomi aveau buni și roditori. Dacă fiecare plugar român, ar avea în curtea și grădina lui numai câte 10 meri, 5 peri, 2 nuci, 2 cireși, 2 vișini și barem vre-o 20—30 pruni. Ca bunăstarea să fie și mai deplină, lângă acești pomi s'ar afla bine și vre-o 10 stupi, cari cu mierea lor să îndulcească, iar cu ceara să lumineze calea vieții țăranului român. Atunci n'am avea a ne mai plânge de atâta sărăcie.

Părerii și faptele greșite.

Țăranii noștri nefiind crescuți și dedați din copilărie cu prăsirea și cultivarea pomilor, ei nici nu știu să le prețuiască bunătatea și folosul. Se pare, că nu pot a se împrietini cu pomii și de aceea rămân și pe mai departe nepăsători și n'au încredere în povețele și sfaturile ce li se dau.

Se întâmplă că unii dintre țărani, merg în cutare orașel din apropierea comunei lor. Umblând prin târg, văd că un om oarecare are de vânzare niște pomișori altoiți. Cercând la ei, li se par ieftini și cumpără 2—3 altoi.

Orice neguțător își laudă marfa lui, prin urmare și vânzătorul de altoi își laudă pe a lui.

Țăranii noștri, în buna credință că au cumpărat ceva bun, întorcându-se acasă dela oraș; sădesc altoii cumpărați și cu nerăbdare așteaptă timpul rodirei, ca apoi să se îndulcească din fructele lor.

După o lungă așteptare, perdere de timp și de banii dați pe altoi, se trezesc cu niște pomi îmbătrâniți, slăbuți și fără putere de vieață. Iar fructele lor, bune mai numai de oțăt.

Cumpărările acestea nechibzuite, descurajază apoi pe oameni și-i fac să nu mai aibă încredere în cultura pomilor și nici îndrăzneală la o nouă încercare.

Pentru delăturarea acestor neajunsuri, e bine, să nu cumpărăm altoi, decât dela oameni cunoscuți, cari să ne stea buni pentru alegerea soiurilor și bunătatea altoilor.

Alții dintre țăranii noștri, cari s'au pomenit, cu grădinile lor îndesuite de pomi, crescuți fără nici un rost, clae pe grămadă, bolnăvicioși și plini de mușchiu. Cu frunzele și mugurii mân-

cați de omide. Cu crengile rupte și uscate, cari apoi, în astfel de stare, nu pot să aducă nici un folos. Ei totuși îi țin prin grădinile lor, numai și numai fiindcă așa s'au pomenit din bătrâni.

Dacă acești pomi părăginiți nu rodesc, toată vina o aruncă pe secetă, pe vânt, pe răceală și în cele din urmă că așa a vrut Dumnezeu.

Dacă totuși se întâmplă ca la 5—6 ani, să rodească și acești pomi lăsați în părăginire; țărani noștri nu știu alta, decât să scuture fără milă, să rupă crengile, să arunce cu lăstare și să despoaie pomul de podoaba lui chiar și înainte de coacerea poamelor.

De aci se vede, că nici roada aceea puțină și rară, nu o știu folosi spre binele lor. Nu știu cum să ajute pomilor la creșterea, la trăinicia și la rodirea lor.

Văzând apoi, că n'au nici un folos de acei pomi și neștiind cum să-și ajute și cum să delătore răul, se lasă stăpâniți de păgubitoarea datină și nu se îndeletnicesc cu prăsirea pomilor.

Alții, cari voind a-și îndreptăți oarecum această datină învechită și păgubitoare, zic: „De ce să sădim pomi, că doară nici un folos n'avem de poamele lor; alții le iau folosul“.

Aceasta încă e o greșală, care urmează tot din nepricepere. Dacă într'un sat se vor afla numai 2—3 economi, cari în grădinile lor, să sădească 1—2 pomi, de bună samă că puțin folos vor avea.

„Nici o pădure fără uscătură“, și „Nici un sat fără ștregari“.

Scopul nu e, ca numai 2—3 economi să se îndeletnicească cu prăsirea pomilor. Adevăratul scop este, ca toți deopotrivă, bogați și săraci, împreună să caute și să chibzuiască a se îndeletnici cu prăsirea pomilor. Atunci nime nu va suferi nici o pagubă. Așa făcând, vom avea pomi mulți și buni. Nu vom duce dorul poamelor și nu vom fi siliți a le cumpăra pe bani scumpi ori pe bucate; iar copiii ștregari, nu vor râvni a trece gardurile pe la vecini.

„Ce vom face cu atâtea poame, dacă toți vom prăsi pomi?“ Așa se tânguesc cei mai fricoși. De teama

aceasta, că nu vor aveà ce face cu poamele, apoi nici nu îndrăznesc a se apucà de lucru.

„Lac să fie că broaște se adună“.

Oare nu toți plugarii samănă grâu? Avem vreodată prea mult, ca să nu avem ce face cu el? cred că nu. Tot așa va fi și cu poamele.

Poame să avem și încă cât de multe. De cumpărători să nu ne temem, că nu vom aflà și încă tot mai mulți și cu prețuri tot mai mari.

Pe lângă vânzările cu frumoase câștiguri, ce totdeauna le vom puteà face. După cum am mai zis, poamele le putem folosi ca hrană și putem face din ele oțat și vin, cari sunt cu mult mai bune și mai sănătoase ca oțatul fabricat și ca vinarsul cel plin de otravă și aducător de sărăcie.

Ce bine ar fi, dacă și noi am înțelege odată glasul vremii în care trăim. Să ne placă și nouă a învăța și a ne dedà cu tot felul de lucrări nouă și aducătoare de câștig. Să primim și noi cu mai multă bunăvoință și să avem încredere în povețele și

sfaturile ce ni se dau. Și să nu mai rămânem tot noi cei din urmă în toate și preste tot locul.

„Pică pară, pică, dacă vei pică eu te voi mânca“.

Grădinile de pomi.

Locuitorii patriei noastre Ungaria, în cea mai mare parte sunt lucrători de pământ — plugari. Bogăția țării, precum și a singuraticilor ei locuitori, e așa zicând ascunsă în pământul pe care îl locuim. Dela sânguința și iscusința cu cari vom ști lucră pământul și ramurile de economie, atârnă izvoarele de bogăție.

Odată, știut și cunoscut lucrul acesta, oamenii cuminte, puși în fruntea afacerilor obștești, au făurit anumite legi, prin cari, susținătorii de școale, bisericile, comunele politice și statul se îndatorează a înființa *grădini școlare, grădini comunale de pomi și grădini economice pentru școlile de repetițiune*. Cu scopul, ca, copiii de școală dela 6—15 ani, ba chiar și oameni mai mari, să învețe în aceste grădini toate lucrările, ce se recer la cultura pomilor.

Totodată, din grădinile acestea se împart în cinste sau pe lângă prețuri mai mici, între locuitorii comunelor, tot felul de pomișori aevea buni și trainici, cari se potrivesc cu locul și clima aceluși ținut.

În felul acesta au crezut oamenii cumiși, că vor putea deda poporul cu lucrările mai nouă și-l vor putea face să îmbrățișeze cu mai multă căldură pomăritul, care e atât de bănos și folositor pentru țărani.

Afară de grădinile acestea, pe cari legea le rânduiește în fiecare comună, statul însuși, a înființat și el, în mai multe părți ale țării, grădini mai mari, din cari împarte în fiecare an între locuitorii acestei țări, o mulțime de pomișori, tot cu scopul de a lăși cultura pomilor.

Cercetând grădinile acestea de prin comunele locuite de frații noștri conlocuitori, le vom afla bine lucrate și într'o stare înfloritoare. Ei știu să le prețuiască folosul și își țin de deosebită dătorință, a se îngriji de ele și a aduce jertfele de lipsă pentru cultivarea lor.

Ne vom îngrozi însă, cercetând și pe ale noastre. În multe comune de

ale noastre, grădinile impuse de legile patriei, le aflăm numai pe hârtie. Cele înființate stau părăginite și necultivate. Nime nu se interesează de ele și țărani noștri în nepriceperea lor, pare că se bucură, văzând că nu se dovedește în ele nici un spor. Ei țin grădinile acestea, de o sarcină fără nici un rost și nu vreau sau nu pot să înțeleagă, că ele anume sunt întocmite pentru binele și folosul lor.

La noi, grădini școlare bine lucrate și bine îngrijite, numai puține aflăm. Acelea și aduc folos și pot fi spre lauda și cinstea susținătorilor și îngrijitorilor lor. Nicăiri, ca în grădinile școlare, copiii nu se pot împrieteni cu pomii, pe cari, iubindu-i de mici, îi vor iubi și când vor fi mari.

Cunoașterea pământului.

Cunoașterea pământului pe care îl lucrăm e de neapărată lipsă. Aceasta nu numai pentru ceice se îndeletnicesc cu plugăritul, ci și pentru ceice se îndeletnicesc cu alți rami de economie și îndeosebi cu *pomăritul*.

Pomilor, ca și altor plante, nu le priește preste tot locul într'un fel și

nu la toți pomii le place unu și același soi de pământ. Sunt pomi, cărora le priște mai bine în pământul svântat. Altora le priște mai bine pământul umed. Unora le place mai bine pe rozoare ori coaste, altora le place mai bine pe șes ori la locuri adăpostite. Unii se desvoaltă mai bine în pământul gras, iar alții se mulțănesc și cu pământ mai puțin gras, mai sterp.

Pentru o lucrare a avea rodnică și folositoare, e de lipsă dar, să cunoaștem părțile din cari e alcătuit pământul, precum și puterea de hrană, ce o au feluritele soiuri de pământ.

Pământul e alcătuit din părți de minerale și din putreziciuni de animale și plante; prefăcute toate în țărână. Partea de deasupra pe care o lucrăm cu plugul și cu sapa, se numește *sol*. Partea de desubt, pe care nu o lucrăm se numește *subsol*.

Solul, adică pământul pe care îl lucrăm e de culoare mai închisă, mai neagră și fiind alcătuit mai mult din materii de animale și plante putrezite se numește humă (humus) sau pământ roditor. Acesta se mai îmbunătățește apoi și prin gunoie. De aceea,

în pătura aceasta de deasupra, adică în sol, se află mai multe materii hrănitore pentru plante.

Subsolul e alcătuit mai mult din părți de minerale: năsip, var, potașă, soda, fer, pucioasă ș. a. În subsol sunt cu mult mai puține materii putrezite. Nefiind nici lucrat și nici îmbunătățit prin gunoie, materiile hrănitore pentru plante încă sunt în el cu mult mai puține.

Adeseori vedem pe plugarii noștri, că nu prea îndrăsnesc a ară sau a săpă pământul mai afund, de teamă, ca să nu scoată deasupra pământul cel sterp, sau cel rău după cum îl numesc ei. Aceasta e o mare greșală, care de multeori are rele urmări.

Cu cât solul, adică pătura de pământ pe care o lucrăm, va fi mai groasă, mai afundă, cu atât plantele vor crește și se vor desvoltă mai bine.

Sunt plante cu rădăcini mai scurte și plante cu rădăcini mai lungi. Cele cu rădăcini scurte, pot să se mulțamească și cu un sol sau pătură de pământ mai subțire; având destul loc unde să-și caute hrana de lipsă. Plantele cu rădăcini mai lungi, au lipsă

de o pătură de pământ mai afund lucrată. Numai așa vor putea și ele, să-și întindă rădăcinile și vor avea de unde să-și tragă hrana de lipsă.

Nefiind solul destul de afund lucrat rădăcinile cele lungi, în curând vor ajunge în subsol, adică în pământul cel nelucrat, care fiind îndesat și sterp, rădăcinile plantelor nu vor putea străbate prin el și nu vor avea de unde să-și ea hrana de lipsă. Fără hrană, plantele vor tânji, vor rămâne slăbuțe și rodul lor încă va fi slab și neîndeștător.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Afunzimea solului se poate face dintr'odată, sau după 2—3 arături sau săpături. Pământul cel rău adică sterp, se face apoi și el bun prin degerare, prin gunoie ș. a. Cel bun, care ajunge mai afund, dă plantelor hrana de lipsă.

Pământul lucrat și scormonit are lipsă de mai puțină ploaie. În pământul lucrat, apa se strecoară cu mai multă ușurință și se moaie mai curând. Pământul nelucrat, d. e. țelina are lipsă de mai multă ploaie, fiindcă numai cu greu și cu încetul poate străbate prin el.

În pământul svântat, plantele tânjesc, se uscă; pentrucă rădăcinile lor nu pot află hrana de lipsă. Apa este care moaie în pământ materiile de lipsă pentru hrana plantelor, pe cari apoi rădăcinile cu ușurință le sbeau din pământ și astfel pot să deă plantelor hrana trebuincioasă.

Cu cât solul va fi mai afund lucrat, cu atât va străbate în el mai multă apă și pământul își va păstră mai mult timp umezeala de lipsă.

Prin puterea căldurei, apa se preface în aburi. Aburii se ridică în sus spre cer și acolo adunându-se mulți laolaltă, se formează din ei norii. Prin puterea răcelii, aburii din nori se prefac în picături de apă și cad jos pe pământ. Atunci zicem că plouă.

Apa ce cade pe pământ, ca ploaie sau ca zăpadă, o parte din ea se strecură în pământ, iar altă parte se scurge în păraună și râuri. Dacă solul nu e destul de afund lucrat, se va strecură în el mai puțină apă și puterea căldurii în curând și cu ușurință va pătrunde și va preface apa din el în aburi. Solul pământului va rămâne svântat și plantele din el vor suferi de secetă.

Fiind însă solul pământului mai afund lucrat, în el se va strecură mai multă apă din ploaie ori zăpadă și căldura nu va putea străbate curând și cu ușurință până în afunzime, ca să prefacă toată apa din el în aburi. Astfel, solul mai afund lucrat își va putea păstră umezeala de lipsă mai mult timp și plantele din el nu vor suferi așa ușor de secetă.

Soiurile de pământ.

Pământul nu-l aflăm preste tot locul alcătuit din unele și aceleași părți de materii în aceeași măsură. De aceea zicem, că sunt mai multe soiuri de pământ: *Pământ petros, pământ năsipos, pământ argilos sau mălos, pământ lutos, pământ văros și pământ humos.*

Pământul petros. Acest soi de pământ e alcătuit, cam din două părți de petriș și numai o parte de țărână. Nu e priincios pentru plugărit. Căldura străbate cu ușurință în el și-i absoarbe umezeala. Se poate îmbunătăți prin lucrare, prin delăturarea petrilor mai mari și prin gunoire. Gunoiul să fie de vite cornute și deplin putred.

Pământul petros e mai potrivit pentru păduri, vii și pometuri. Dintre pomi reușesc, nucii, cireșii, vișinii și frăgarii.

Pământul năsipos. Acest soi de pământ e alcătuit din 80 părți de năsip și numai 20 părți de argilă. Pământul năsipos ca și cel petros, nu poate ține umezeala mai mult timp în el. Căldura îi absoarbe ușor umezeala, se uscă curând și plantele din el, adeseori sufer de secetă. Pământul năsipos se lucră ușor. Cu cât se lucră însă mai des, cu atât își perde și umezeala mai curând; de aceea e bine a-l lăsa câte 2—3 ani ca loc de pășune.

Pentru sămânăturile de primăvară e bine, dacă se ară de toamna și încă cât mai afund, ca preste iarnă să-și poată lua cât mai multă umezeală. Primăvara după sămănat, dacă partea de deasupra în care a ajuns sămânța, e tare svântată, trebuie bine tăvălugit adecă îndesat. În felul acesta, umezeala dela fund, se ridică în sus și sămânăturile răsar mai bine și mai curând.

După ce sămânăturile s'au împuterit, grăpăm, pentru ca căldura să nu absoarbă toată umezeala.

Pământul năsipos trebuie gunoit cât mai des, dar nu mult deodată. Gunoiul să fie de vite cornute și putred.

În pământul năsipos se face: săcarea, cartofii, mohorul, rapița, floarea soarelui, țabacul și vița de vie. Dintre pomi reușesc: cireșii, vișinii, nucii, persecii și caișii.

Pământul argilos. Acest soi e alcătuit din 60 părți de argilă și 40 părți de năsip. E tare închegat și se ține strâns de olaltă. Brezdele se întind ca niște fășii. Se lucră greu și absoarbe în el multă apă, pe care o ține timp îndelungat. Căldura numai cu greu poate străbate prin el, de aceea e rece și jilav. Dacă e galben are în el multă rugină de fer, dacă e negru, are în el mai multe părți de animale și plante putrezite. Prin o lucrare mai deasă, prin arătură de toamna și prin gunoire, se poate îmbunătăți. Gunoiul păios de cai, oi și capre e cel mai bun. Gerul de preste iarnă îl frăgezește și gunoiul păios, prin căldura ce o dă când se putrezește, îl face mai afânat, mai țărânos și prin urmare mai ușor de lucrat.

Fiind prea multă apă în el, aceasta o putem scurge, făcând șanțuri sau canale. În felul acesta îl facem potrivit pentru tot felul de sămănături.

Dintre sămănături, mai bine reușește grâul, trifoiul și rapița. Dintre pomi, acest soi de pământ îl iubesc mai tare prunii. Perii încă se desvoaltă bine, dacă pământul nu e prea jilav.

Pământul lutos. Acest pământ e alcătuit din 50 părți de argilă și 50 părți de năsip. Nu e așa închegat laolaltă, e mai țărânos și prin urmare se lucră mai ușor. Îmbunătățirea se face, ca și la celelalte soiuri, prin lucrare și prin gunoie.

Pământul lutos e prielnic pentru tot felul de sămănături și pentru toți pomii cu deosebire pentru meri.

Pământul văros. Pe acesta îl aflăm în unele locuri amestecat cu argilă, iar în altele cu năsip. De regulă îl aflăm pe dealuri, coaste și locuri mai ridicate. E de culoare alburie și e alcătuit din una parte var și trei părți argilă ori năsip.

Pământul văros se lucră ușor. Cere să fie bine gunoit și bine lucrat. În

el se desvoaltă sămănăturile mai bine în anii cei ploioși. Dintre sămănături reușesc: grâul, săcara, cucuruzul, orzul, ovăsul, trifoiul, luțerna. Vița de vie produce vin foarte bun.

Dintre pomi reușesc persecii, ci-reșii, vișinii, caișii și nucii. Dacă pământul văros e amestecat cu argilă și nu cu năsip, atunci le priește și la meri și peri.

Pământul humos. Acest soi de pământ îl aflăm mai cu samă la șes și în păduri. Frunzele, lemnele și animalele putrezite formează humă, care prin păduri se află în straturi groase. Apele cari curg de prin munți și păduri, aduc cu ele humă și o revarsă pe locuri șesoase. Pământul, care cuprinde în el 20 de părți organice sau humă se numește pământ humos.

Pământul humos dă mai multă hrană trunchiului (cotorului, paiului) și frunzelor decât fructelor (semințelor). De aceea vedem că în astfel de locuri, holdele cresc prea tare și cad. Tot așa și arborii, (pomii) cresc puternic, lemnul e pufăios sau fraget și aduce puțină roadă. Acest soi de pământ (prea

gras) e mai potrivit pentru fânațe și locuri de pășune.

Dacă totuși, îl folosim pentru sămănături, la gunoie să nu folosim gunoiul de vite, care și mai mult îl îngrășe și-i dă hrană pentru cotoarele și foile plantelor; ci, să folosim gunoiul de fabrică adevărat gunoiu măestrit.

Din gunoiul măestrit, (de fabrică) putem da pământului, numai acea hrană, de care are mai multă lipsă. În felul acesta, pământul humos se face priincios pentru tot felul de sămănături și prin urmare pentru toți pomii.

Aerul, apa, căldura și lumina.

Dumnezeu a dat pământului puterea, ca din el să răsară și să crească tot felul de plante, pentru folosul oamenilor și al animalelor.

Ca pământul, să poată îndeplini acest lucru, Dumnezeu i-a rânduit de ajutători: *aerul, apa, căldura și lumina.*

Aceștia sunt lucrătorii, cari prin puterea lor, prelucră părțile din cari e alcătuit pământul. Mineralele le prefac în țărână și pe aceasta în umezeală,

din care apoi, rădăcinile plantelor își trag hrana de lipsă. Tot prin puterea acestor lucrători, se putrezește și gunoiul și se preface în umezeală, care amestecată cu celelalte părți din cari e alcătuit pământul, dau plantelor hrana de lipsă.

Lucrătorii sau îmbolditorii aceștia nu prelucră cu puterea lor, numai părțile din cari e alcătuit pământul, ei dau totodată și vieață plantelor.

Precum omul, nu poate să trăească numai cu mâncare, și are neapărată lipsă de aer, apă, căldură și lumină, tot astfel și plantele.

Omul respiră, (răsufală) aerul prin nas prin gură. Lipsit de aer se îneacă (se nădușește) și moare. Plantele încă nu pot trăi fără aer. Ele respiră aerul de lipsă prin frunze. Dacă am despoiă un pom de podoaba frunzelor, am vedea că pomul se uscă, adecă se îneacă și moare.

Fără apă, omul și celelalte vietăți ar muri. Corpul ar duce lipsă de umezeală trebuincioasă pe cari noi o numim sete. Tot astfel și plantele, în vreme de secetă se uscă și pier.

Fără căldură, oamenii și celelalte ființe ar îngheța și ar muri. Tot asemenea și plantele, lipsindu-le căldura îngheață, se uscă.

Fără lumină, oamenii și celelalte ființe, ar fi plăpânde, amărîte și fără față. Viața lor ar fi de tot scurtă. Acest lucru îl vedem și la plantele cari cresc la întunec, prin pivniți ori alte locuri întunecoase, ele sunt plăpânde — fragețe, — nu se pot desvoltă și în curând pier.

Poamele crescute la umbră nu au față destul de frumoasă. Dacă sunt lipsite de umbră, cad înainte de coacere și în verile răcoroase rămân ne-coapte ori se coc numai mai târziu.

Din ce se prădesc pomii și tufele.

Pomii și tufele se prădesc din semințele, pe cari le aflăm în fructele sau poamele lor și noi le numim *sâmburi*.

Unii dintre pomi și mai cu samă tufele, se prădesc mai ușor din *sade*, din *butași*, din *pui* sau *vlăstari* și din *ramuri tinere* de 1—2 ani, pe cari le desbinăm cu rădăcini dela trupina mamă.

Sâmburii ar trebui sămânați, îndată după ce i-am scos din poame, până toamna ar răsări și ar crește puțin. Mlădițele tinere, neputând ajunge la coacere, preste iarnă ar degeră și tot lucrul nostru ar fi zadarnic.

E de lipsă dar, să știm, când se samână feluritele soiuri de sâmburi și cum trebuie să urmăim în lucrarea aceasta.

Dacă voim să prăsim pădureți, pe cari să-i altoim apoi cu soiuri nobile; adunăm și sămânăm sâmburi de poame pădurețe: mere, pere, gutâi, scoruși, păducei, cireșe, vișine, crihine, mirabolane, zarzăre, corcodușe (St. Iulien), mandule, fragi ș. a.

Sâmburii de nuci, alune, castane, mandule, prune bistrițe, (iernatice) și perseci, se iau din cele mai frumoase și mai bune soiuri. Pomișorii răsăriți din astfel de sâmburi nu-i mai altoim. Aceștia vor fi de acelaș soi, de care am sămânat.

Nucile, întrucât se poate, să se samene în locul unde au să rămână, sau le sămânăm mai rari în depărtare de 50—60 cm. de unde apoi numai odată strămutăm nucii și anume la locul

unde au să rămână pentru totdeauna. Nucilor nu le plac strămăturile și nici tăeturile.

Sâmburii cei mai mulți se samână toamna. Dacă s'ar întâmplă, ca toamna să nu putem sămâna, preste iarnă, păstrăm sâmburii adunați. într'un loc ferit de frig, în oale de flori sau în lădițe, așezați tot rânduri în năsip și din când în când îi udăm, ca să aibă unezeală de lipsă la încolțire, sau așa numita stratificare.

Sâmburii, astfel păstrați, până primăvara vor încolți, chiar și cei de prune și nucile. Cei de perseci fiind mai tari vor fi numai ceva umflați. Pe aceștia îl vom lua câte unul și cu o margine îi punem pe o peatră, iar în cealaltă margine lovim încet cu un ciocan. Coaja osoasă se va desface în două părți, și sâmburele va eși întreg. Sâmburii aceștia, sămânați apoi în pământ în curând vor răsări.

Sâmburii puși preste iarnă la încolțire, primăvara îi sămânăm cât mai de timpuriu, ca să nu le stricăm colțul fiind prea mare crescut.

Atât toamna, cât și primăvara, pământul în care sămânăm sâmburii, să

fie săpat de afunzimea unui hârleț. Să fie bine mărunțit și gunoit cu gunoiu putred mărunț.

De-alungul unui strat întindem o sfoară și pe lângă ea facem cu coada sau cu cornul sapei părăuțe, la depărtare de 10—15 cm. unul de altul. În părăuțele făcute sămănăm apoi sămburii. Cei mai mărunți, la depărtare de 4—5 cm. și cei mai mari la depărtare de 6—8 cm. unul de altul.

Sămburii să nu-i acoperim cu țărână, mai mult, ca de două ori cât e lungimea lor. Părăuțele să fie făcute dela miazăzi spre miazănoapte.

Sămburii sămânați de toamna, primăvara vor răsări de timpuriu. Dacă nu vor fi prea deși și dacă pământul va fi bun; până toamna vor crește și vor ajunge grosimea unei ceruse de scris, ori chiar și mai groși. În aceeași toamnă, sau în primăvară următoare, îi vom scoate și-i vom sădi. Nefiind însă destul de groși, îi mai lăsăm încă un an. Tot așa urmăăm și cu cei sămânați de primăvară.

Pădureții lăsați în stratul, în care au fost sămânați, fiind prea deși, nu se vor putea desvoltă destul de bine

și mai ales, nu-și vor putea forma rădăcini subțiri, de hrană.

Dacă vrem să prăsim pomi aievea trainici cu rădăcini multe și puternice trebuie să-i resădim. Toamna sau primăvara sămânăm sâmburii. După ce au răsărit și au câte 3—4 frunze, îi scoatem și le retezăm rădăcinile cele groase, principale, pe jumătate. Scoaterea și resădirea, se face în luna lui Maiu pe timp ploios. Într'un pământ bine lucrat îi sădim apoi la depărtare de 15—20 cm. în șiruri drepte.

Aceștia, în primăvara următoare vor fi mai frumoși și vor avea rădăcini mai multe și mai puternice; ca cei lăsați în stratul unde au fost sămânați.

Preste vară trebuie să plivim, să săpăm și să udăm adeseori.

Pregătirea sâmburilor pentru sămănat.

Sâmburii de mere și pere, dacă n'au fost sămânați de toamna și peste iarnă n'au fost puși în năsip, ca să încolțască; primăvara înainte de a-i sămăna, îi ținem 48 oare în apă să-

rată, apoi îi sămânăm. La o litră de apă punem 2 grame de sare.

Sâmburii de gutâi, după ce-i adunăm, îi spălăm de 3—4 ori în apă caldă, pentru de a se curăți de pe ei învâlișul bălos și numai după aceea îi sămânăm, sau îi punem peste iarnă în năsip ca să încolțească și primăvara îi sămânăm.

Sâmburii de scoruș, sorb, moșmol (scoruș nemțesc), *păducel și măceș*, înainte de a-i sămâna îi punem într'un vas și peste ei turnăm apă fierbinte (40° C.) în care îi lăsăm să stea 48 oare și numai după aceea îi sămânăm. Altfel, vor stă în pământ până în anul al doilea și atunci numai o parte din ei vor mai răsări. *Sâmburii de păducel*, răsar bine și dacă îi ținem 4 zile în zamă de gunoiu.

Sâmburii de cireșe și vișine, îi curățim bine de miezul cărnos al fructelor lor, și răsfirați îi păstrăm la un loc svântat, în pod sau cămară până toamna, când îi sămânăm. Păstrați la un loc umed, vor încolți, se vor înflori și toamna nu vor mai fi buni de sămânat sau de pus peste iarnă să încolțască.

Sâmburii de prune iernatice (bistrițe), îi ținem 14 zile în zamă sau lapte de var apoi îi sămânăm. Se pot sămâna și îndată după ce i-am scos din prune. Peste iarnă se pot pune în năsip, ca să încolțască și apoi primăvara îi sămânăm de timpuriu. Peste iarnă udăm năsipul de mai multeori.

Sâmburii de crihine, corcodușe, și zarzare, se samână îndată după ce i-am scos din fructele lor. Altcum, trebuie să-i punem la încolțire și apoi primăvara îi sămânăm de timpuriu.

Sâmburii de perseci, îi scoatem din învelișul petros și-i sămânăm toamna. Altcum îi punem peste iarnă la încolțire și primăvara îi desfacem cum am arătat și apoi îi sămânăm.

Nucile, alunele și mandulele, le sămânăm toamna. Altcum, le punem la încolțire și primăvara le sămânăm de timpuriu.

Castanele, se samână numai primăvara. Peste iarnă le păstrăm în năsip uscat. Ele nu trebuie să încolțască.

Sâmburii de acați și cei de plătică sau gledicia se samână numai primăvara. Tot primăvara se adună și sămânța sau sâmburii.

Înainte de sămânare, punem sâmburii într'o sâtă, pe care o așezăm pe un ciubăr. Peste sâmburii din sâtă turnăm apă cât mai ferbinte și apoi îi acoperim bine cu un țol. După ce s'au răcit putem să-i sămânăm. Alt-cum, nu vor răsări nici după 2 ani.

-Peste vară plivim și săpăm, de câteori cere trebuința.

Sade, botași și pui sau vlăstări.

Sade numim mlădițele de un an, pe cari le sădim în pământ, ca să-și formeze rădăcini. Sadele înrădăcinate le folosim apoi ca pădureți pentru pomii pitici. Fiind de soi nobil nu le mai altoim și le folosim ca pomișori sau tufe nobile.

Sadele se iau toamna, la 2 săptămâni după căderea frunzelor. Se pot lua și numai primăvara de timpuriu.

Sade de acestea se iau mai cu samă din merii pădureți cari se numesc: Mărul dusen, mărul de paradis și mărul sf. Ioan. Acestea se folosesc apoi ca substraturi pentru merii pitici.

Sadele de gutâiu se iau în Februarie. După înrădăcinare, se folosesc apoi ca substraturi pentru perii pitici.

Sadele de agriși și strugurei se iau la sfârșitul lui August și începutul lui Septemvrie. Se pot lua și numai primăvara de timpuriu.

Lungimea celor de meri și gutâi să fie de 20—30 cm. Cele de agriși și strugurei de 10—20 cm.

Sadele luate de toamna, se păstrează până primăvara în năsip, la loc svântat și ferit de frig, așezate cu vârful în jos. U Cluj / Central University Library Cluj

Când le sădim, le retezăm la capătul cel gros pe sub un mugur și coaja dela acel capăt o desfacem puțin de pe lemn. Delăturăm apoi mugurii de pe sadă, afară de cei doi dela vârf, cari nu vin îngropați în pământ și din cari vor crește mlădițe nouă.

Tufele, toate se pot prăsi din sadele lor și anume: Scumpia, răchita, acațul pitic ș. a.

Int'un strat, care are lățimea de 1.30 cm. putem sădi patru rânduri de sade, la depărtare de 4—5 cm. una de alta.

Dealungul stratului, dela miazăzi spre miazănoapte, întindem o sfoară. Pe lângă ea facem cu hărșeul — hârșețul — un părau, care să aibă afunzimea dela lungimea sadelor. Pe lângă sfoară așezăm sadele în șir drept, așa, ca 2 muguri să rămână afară din suprafața pământului. Punem apoi pământul la loc, bătucim bine și udăm.

Peste vară plivim, săpăm și udăm.

În starea aceasta le lăsăm apoi 2 ani, ca să se îngroașe și să-și formeze rădăcini. După 2 ani le scoatem și pe cele de meri le folosim ca pădureți pentru merii pitici, iar pe cele de gutâi le folosim ca pădureți pentru perii pitici.

Agrișii și strugureii îi scoatem și-i sădim unde avem lipsă, fără ca să-i mai altoim.

Botașii se fac din ramurile de un an, crescute din trupină. Ramurile acestea, le aplecăm și le îngropăm în pământ, ca să-și formeze rădăcini. Capetele ramurilor să rămână cu 2—3 muguri afară din pământ.

Cine voește să prăsască mai mulți botași, primăvara să reteze ramurile cele groase dela un gutâiu sau măr

dusen și în primăvara viitoare, va avea mai multe ramuri tinere, crescute din aceeași trupină.

În jurul trupinei primăvara facem gropi de afunzimea hârlețului. În fiecare groapă aplecăm câte 1—2 ramuri, așa, ca capetele dela ramuri să iasă cu 2—3 muguri afară din pământ.

Partea ramurei, care vine așezată pe fundul groapei, o creștăm puțin și cu un cârlig de lemn, o așezăm bine pe fundul groapei. Astupăm apoi groapa cu pământ și-l bătucim bine.

Ramurile astfel îngropate își vor forma rădăcini și după un an le putem tăia dela trupina mamă, ca să le folosim apoi unde avem lipsă.

Prin botașire se pot înmulți: Mărul dusen, mărul de paradis, mărul sf. Ioan, gutâiul, corcodușul, frăgarul negru, agrișul, strugurelul, alunul ș. a.

Pui sau vlăstări sunt ramurile, cari răsar de prin rădăcini, în jurul unor pomi și tufe. Pe aceștia îi putem lăsa acolo unde au răsărit sau îi putem scoate, ca să-i sădim unde avem lipsă.

Din astfel de pui, se prădesc, mai cu seamă prunii, porumbeii, vișinii, ci-reșii sălbatici, smeurul, murul, ma-ceșul ș. a.

Din pui se prădesc aceleași soiuri, cum sunt și pomii ori tufele din ale căror rădăcini au crescut puii sau vlăstarele. Prin altoire se pot nobilită.

Unii dintre pomi, dar mai ales tufele, se pot prăsi și prin *desbinarea ramurilor* de 1—2 ani, cu rădăcini dela trupina mamă.

În felul acesta se pot prăsi merii pădureți, agrișii, strugureii, trandafirii sălbatici ș. a. Desbinarea se poate face atât toamna, cât și primăvara.

Sădirea pădureților.

Pădureții crescuți din sâmburii, ce i-am fost sămănat, îi putem scoate toamna și peste iarnă îi păstrăm îngropați cu rădăcinile în pământ, legați câte 50 sau 100 la un loc.

Se pot scoate însă și numai primăvara, când îi și sădim.

Pădureții scoși, îi alegem pe cei mai frumoși deoparte și pe cei mai slăbuți de altă parte. Le scurtăm apoi

rădăcinile cele groase, să rămână numai cam a treia parte (10 cm.)

Intr'un loc săpat mai afund, îi sădim pe cei mai groși la o depărtare de 50—60 cm. și pe cei slăbuți la depărtare de 15—20 cm.

Cei dintâiu, având grosimea de lipsă, vara, din 15 Iulie până în 15 Septembrie îi oculăm. Ceilalți îi lăsăm până în primăvara următoare, apoi îi scoatem și îi sădim la depărtarea de 50—60 cm. și vara îi oculăm și pe aceștia.

Udatul, plivitul și săpatul, se fac de câteori e lipsă.

Felurile soiuri de pomi și tufe.

Pomii și tufele roditoare, după cultura, lucrul și îngrijirea ce o cer, sunt de 4 feluri:

1. Merii, perii și gutâii au sâmburii învâliți într'o coaje pieloasă. De aceștia se mai țin: scorușul, sorbul, măceșul și păducelul.

2. Prunii, caișii (modolanii), persecii, cireșii, vișinii, mandulii și cornul au sâmburii învâliți într'o coaje pietroasă.

3. Nucii, alunii și castanii au sâmburii învâliți într'o coaje lemnoasă.

4. Strugureii, agrisii, afinii, coacăzii, murii și duzii sau frăgarii au sâmburii învâliți în miezul sucos al fructelor lor.

După mărime se împart în:

Pomi înalți, cu trunchiul de 1·80—2 metri.

Pomi mijlocii, cu trunchiul de 1·30—1·50 metri.

Pomi pitici, cu trunchiul de 30—50 cm. și tufe.

După timpul în care poamele se coc și sunt bune pentru mâncare, pomii se împart în: *vărateci*, *tomnateci* și *iernateci*.

Pomii cu fructe sau poame bune, se numesc: *pomi nobili*. Ceialalți se numesc *pădureți* sau *sălbateci*.

Mărul nu-și afundă rădăcinile adânc prin pământ, le răsfireă mai mult la suprafață. Cei de soiuri mai alese, mai nobile, iubesc pământul mai bogat și ceva mai umed. Soiurile vărătice se îndestulesc și cu pământ mai secetos. Peste tot, merilor le priește pământul, care nu e prea închegat și

cam umed. Pământul negru e cel mai potrivit pentru meri. In ținuturile muntoase, le priește aproape la toate soiurile.

Soiuri pădurețe: Mărul de oțat, din sâmburii căruia se cresc pădureții pentru merii înalți și mijlocii. Mărul tufos (dusen), mărul chinezesc (de paradis) și mărul-cireș (Sf. Ioan). Aceștia se prăsesc mai cu samă din sade și din botăși. Cresc foarte încet.

Soiuri nobile: Bătule, crețăști, popești, dungate, călugărești, popescuțe, posape, verzi, albe, cislădești, căcove-nești, stetine, dulci, Astrahan roșii și albe, diferite soiuri de renete, parmen de vară, calvile, ananas, poinic, Ionatan, London-peppin, Parmen aurii, Șicula și altele.

Parul însoțește pe măr, aproape peste tot locul. El însă, își afundă rădăcinile mai adânc prin pământ. In subsoluri tari nu trăește. In pământ secetos, perele se fac lemnoase și cad înainte de a se coace. Perilor le place mai bine în pământul cam năsipos și afânat, care să aibă căldură și umezală.

Soiuri pădurețe: Părul cu spini și părul alb fără spini. Perele sunt bune numai de oțăt. Din sâmburii lor se cresc numai pădureții pentru perii înalți și mijlocii.

Soiuri nobile: Pere roșioare, galbine, coadeșe, domnești, sânt-petrești pargamute de vară, pargamute untoase, ovăsești, borceănate, turcești, untoase mari, smochinoase, prăsade, muscătăie, felurite soiuri untoase ș. a.

In coroana perilor se pot altoi gutâi de soiuri nobile.

Gutâiul e o tufă rămuroasă și se deosebește în: gutâiu de măr și gutâiu de păr. Iubește locurile din fața soarelui și în pământul prea văros nu trăește mult. Se poate prăsi din sâmburi, din sade, din botăși și din ramuri desbinate cu rădăcini.

Soiuri nobile: gutâiul turcesc, gutâiul portocal, gutâiul uriaș ș. a.

Gutâile se culeg cu mâna câte una, când sunt galbine și fără păr pe ele. Se păstrează la loc întunecos, puse în rând câte una pe paie. Din gutâi se face compot, dulceață, vin de gutâi și rachiu de gutâi.

Scoruşul creşte prin pădurile deluroase şi e cunoscut ca scoruş de munte, scoruş păşăresc şi scoruş nemţesc sau moşmol.

Fructele scoruşului de munte sunt nişte merişoare de mărimea cireşelor şi lemnul lui e căutat de măsari. Scoruşul păşăresc are fructele mici ca mazărea. Scoruşul nemţesc sau moşmolul, are asemănare cu gutâiul. Fructele lui sunt bune numai dupăce s'au muiat şi se folosesc mai mult la îmbunătăţirea vinului de poame şi la compoturi.

Acesta se poate altoi pe peri, pe gutâi şi pe păduci. Reuşesc peste tot locul, se cultivă însă rar, ca făcând parte din pădureţi.

Păducelul creşte sălbatec prin păduri şi tufişuri. Este un soi stufos cu fructele mici şi unul cu fructele mai mari. Acesta se numeşte păducel alb. Pe unele locuri, fructele acestuia se numesc culeşi. Păducelul se prăseşte din sămburi şi se cultivă mai mult pentru gardurile vii, cresc peste tot locul, dar mai bine le place în pământul bogat şi afânat.

Pe păducelul alb se pot altoi peri, gutâi și moșmoli.

Măceșul crește prin păduri, tufișuri și garduri. Din fructele lui roșii, se fierbe *pelteaua* sau lictarul de măceșe.

Măceșii se prăsesc mai mult, prin desbinarea ramurilor cu rădăcini dela trupină. Pe măceși se altoesc trandafiri de soiuri nobile.

Prunul e răspândit peste tot locul și fructele sunt cunoscute sub trei numiri: *Prune iernatice sau bistrițe, prune crihine și prune corcodușe*. Fiecare din aceste trei soiuri mai au și alte varietăți.

Prunele se desfac de pe sâmburi, crihinele nu se desfac și corcodușele au forma cireșelor.

Sunt prune iernatice sau bistrițe, prune grase, prune dulci, prune rotunde, prune lungărețe. Crihine albe, crihine roșii, crihine tari și crihine moi. Corcodușe galbine și corcodușe roșii. Afară de acestea mai sunt o mulțime de soiuri mai nobile. Soiurile nobile, se altoesc pe crihini și pe corcoduși (Szt. Iulien).

Prunii iernatici sau bistriți, se prăsesc mai ales din pui sau vlăstări,

cari produc aceleași fructe. Se pot prăsi însă și din sâmburi, ca și crihinii și corcodușii.

Prunii pitici, se altoesc pe porumbei. Ceialalți se altoiesc pe crihini și pe corcoduși.

Prunii iubesc pământul jilav de prin locurile joase, și mai cu samă pământul humos dela poalele viilor.

Prunele se folosesc în stare proaspătă și uscate. Din prune se mai face dulceață, compot, lictar sau miere și se fierbe rachiul.

Pentru lictar și pentru uscat se folosesc prunele iernatice sau bistrițe, ca fiind mai cărnose și mai zăhăroase. Toate celelalte soiuri, se folosesc mai mult la fierberea rachiului.

Se înțelege, că și rachiul fiert din prune bistrițe e mai bun, ca cel fiert din soiuri de prune acre.

După Bosnia și Sârbia, cari produc prunele cele mai bune și mai zăhăroase, din cari fac câștiguri de milioane; patria noastră ar putea stă în locul al doilea cu negoțul de prune.

La noi, nu se dă prunilor o îngrijire mai aleasă. S'ar putea zice, că ei cresc ca pomi pădureți.

Uscatul sau coptul prunelor se face tot după vechea datină ruginită, pe aşanumitele coşere. Prunele coapte pe coşere capătă miros de fum şi de aceea nu sunt căutate pentru negoţ.

Pentru delăturarea acestui neajuns, e bine, dacă folosim la coptul prunelor cuptoriul „Cazenil“, în care, prunele se coc numai la căldură, fără ca fumul să ajungă la ele. Prunele astfel coapte, sunt cu mult mai bune şi mai căutate.

Prunii îmbătrâniţi şi îngrămădiţi unul într'altul, plini de muşchi şi încărcăţi de uscături; îi vedem rodind câte puţin pe la vârfuri şi numai la 5—6 ani odată. Cei tineri de pe sub ei, încă nu pot rodi, fiind lipsiţi de aer şi de lumină. Ba, fiind prea deşi nici rădăcinile acestora nu află destulă hrană în pământ.

Avem apoi o mulţime de soiuri, cari şi când sunt coapte, au miezul verde, peliţa roşie şi gust acru.

Deşi vedem, că prunii îmbătrâniţi şi deşi ori de soiu rău, nu ne aduc nici un folos, totuşi îi ţinem prin grădini şi aşteptăm ani mai buni.

Ani buni și roditori vor veni numai, dacă vom înlocui prunii îmbătrâniți cu alții mai tineri, la depărtare de 6—8 metri unul de altul și pe cei de soiuri rele, cu alții de soiuri bune.

Cireșul se prășește din sâmburi și din vlăstări. Cei crescuți din vlăstări sunt de acelaș soi. Pădureți sunt: cireșul păsăresc, (care se mai numește și cireșul strigoilor), are fructe negre mici și pasărilor le mănâncă cu plăcere. Cireșul jumătate pădureț, are fructe mai mari și sunt bune de mâncare. Cireșul amar cu fructe sau cireșe amari, sunt bune numai pentru dulceață. Cireșul jidovesc sau mirabolantul. Pe acesta se altoesc prunii de soiuri mai nobile, mai alese.

Soiuri nobile: Cireșele negre aromate dela Cislădie și Trainei, cireșe petroase, cireșe drăgănele (roșii-galbine) cireșe uriașe ș. a.

Soiurile nobile se altoesc pe soiuri pădurețe sus în coroană pe lemn de un an.

Cireșilor le place pământul văros, petros, uscat și chiar sărac, pe coaste

și dealuri. În deosebire de alți pomi, cireșilor le place și la dosuri.

În pământul bogat, nu trăesc mult și gunoiul de vite le strică.

Deși avem o mulțime de locuri potrivite pentru cultura cireșilor și fiind cireșele foarte căutate, totuși nu facem aproape nimic pentru cultura lor.

Vișinul se prășește din sâmburi și din vlăstări și e tovarășul nedespărțit al cireșilor. Iubește acelaș pământ.

Vișinul pădureț crește prin tufișuri și garduri. Vișinile sunt mici și foarte acre. Vișinul turcesc crește pe locuri stâncoase și se cultivă mai mult pentru lemnul lui, care e căutat de strungari.

Vișinul de Ostheim, crește și el ca pădureț, vișinile însă sunt mari, bune și căutate. Din sâmburii acestor vișini, se prăsesc aceleaș soiuri.

Soiuri nobile: Regina Hortensia, spaniole roșii, timpurii dulci ș. a.

Soiurile nobile se altoesc pe vișinul pădureț sau pe cireși pădureți, în coroană, pe lemn de un an.

Persecul reușește numai în regiunea viilor pe coaste, adăpostit de vânturi. Pământul să fie adânc lucrat, pufăios și bogat în materiile nutritive. Gunoii de vite pus în jurul persecilor, le aduce perirea. Pământul rece și umed, încă le este stricăcios.

Gâtul sau grumazii trupinei dela persec, să fie totdeauna afară din pământ.

Timpul schimbăcios și ceața sau burhaiul, încă le sunt stricăcioase și le aduc perirea înainte de timp.

Persecii se cultivă pentru fructele lor bune și gustoase. Soiurile mai de rând, se prăsesc din sâmburii lor. Soiurile nobile se altoesc pe soiuri mai puțin bune. Pământul să fie însă pufăios și bogat. Pentru locuri svântate, văroase ori năsipoase, dar adânc lucrate, îi altoim pe migdali amari. Pentru locuri mai reci și mai apătoase, îi altoim pe corcoduși, adecă pe Saint-Julien. Altoirea se face prin oculare aproape de pământ.

Sunt perseci cu fructe lucioase, cu fructe păroase, timpurii și târzii. Perseci cari se desfac de pe sâmburi

și cari nu se desfac. Sunt perseci roșii, galbine și albe.

Soiuri nobile: Alexandru timpurii, Triumf, Hole timpurii, Mis Lola, Elberta, Normand, Amsden, Mignon și altele.

Caisul sau modolanul iubește locurile ușoare, calde și năsipoose. Pământul închegat și apăsător îl omoară. În regiunile viilor, mai cu samă prin grădini, reușește foarte bine.

Caișii cu fructe mici, cari se numesc zarzare, se prădesc din sâmburii lor. Caișii nobili, cu fructe mari și gustoase se altoesc pe caișii pădureți adecă pe zarzări. Mai bine se prind însă, pe corcoduși (Saint-Julien). Altoirea se face prin oculare aproape de pământ.

Pe unele locuri le zice la corcoduși, zarzări și nu e bine.

Migdalul e un pom gingaș, care la noi nu prea reușește, decât în regiunea viilor în pământ văros ori petros, dar lucrat adânc.

Sunt două soiuri: Migdalul dulce care are florile albe și migdalul amar, care are florile roșii. Pe migdalul amar

se altoesc perseci și caiși. Migdalii încă se prăsesc din sâmburi.

Cornul crește prin păduri și se cultivă mai mult pentru lemnul lui. Fructele sunt bune numai după ce s'au muiat. Se face dulceață și se folosesc și ca leac. Frunzele de corn le folosesc femeile la văpsitul tortului.

Cornul se prăsește din sâmburi și din pui.

Nucul se prăsește din nucile pe cari le sãmânăm, întru cât se poate, deadreptul în locul unde au să rămână. Lui nu-i prea plac strămăturile și nici tăeturile.

Coroana i-o formăm, delăturând în Iunie ramurile verzi de pe trunchiu. Tot în Iunie facem și alte tăeturi ce ar mai trebui.

Lemnul lui e tare căutat de mă-sari. Nucilor le place prin văile stâncoase și adăpostite. Umezala nu le priește și nu le place să fie strâmto-rați de alți pomi.

Nucile se culeg, când se desfac cu ușurință din coaja cea verde (pericarp). Se pun apoi într'un vas cu apă în care am pus o mână de zoda. Cu

o mătură le învârtim bine prin apă, apoi le scoatem și le punem la soare să se svinte bine. În felul acesta își păstrează culoarea albă și sunt mai bine plătite.

Soiurile mai mari și cu coaja subțire, sunt cele mai bune. Nucul turcesc, nucul de hârtie ș. a.

Alunul crește ca tufă prin tufișuri și păduri. Pământul închegat, apăsător și rece nu-i prieste. Lemnul de alun e căutat pentru cercuri, corfe, chelteaună, bastoane ș. a. Alunele asemenea sunt căutate și se folosesc în cofetării.

Alunii se prăsesc din sămburii alunelor, din batași și din ramuri cu rădăcini.

Se poate crește ca tufă ori ca pomișor și se poate altoi prin oculare. Sunt alune rotunde și alune lungărețe turcești, precum și alte soiuri mai nobile, cari se altoesc pe cele de rând.

Castanul crește pe unele locuri sălbatec, la noi se cultivă ca pom pentru umbră. Cei nobili se cultivă și pentru fructele lor.

Castanii se prăsesc din sămburi, adică din castane. Unii dintre ei nu

rodese niciodată, ca fiind numai de partea bărbătească. De aceea e bine ca ei să fie sădiți în grupe, mai mulți laolaltă. Cei nobili se altoesc pe cei sălbatici.

Castanele nobile sunt căutate în negoț. Lemnul dela castani e bun de lucru. Scoarța se întrebuințează la argăsirea pieilor și la fabricarea negrelei de scris.

Frăgariul sau dudul se poate planta în orice pământ, mai cu samă în regiunea viilor. Umezala neîntreuptă îi strică și lui. Sunt frăgari cu fructe albe și dulci și frăgar cu fructe negre acrișoare. Cei negri sunt mai gingași la frig.

Pentru vermii de mătasă sunt mai bune frunzele dela frăgarii cu fructe albe.

Frăgarii se prăsesc din sâmburii cari se află învăliți în miezul sucos al fragilor. Se pot prăsi însă și din botăși.

Frăgarii plantați prin curți, servesc cu fragile lor și ca hrană pentru pasările de casă.

Agrișul se cultivă prin grădini și prin vii. Fructele se numesc agrișe. Se poate prăsi din sâmburi, dar mai ușor se prășește din sade, din botăși și din ramuri cu rădăcini dela trupina mamă.

Agrișului îi priește peste tot locul, numai în arșița soarelui nu-i place. Sădit în pământ bun, produce fructe mai mari, mai bune și mai multe.

Sunt agriși cu fructe rotunde și sunt cu fructe ovale sau lungărețe. La unii, fructele sunt alburii, la alții verzi, galbene și roșii. Soiurile mai nobile se altoesc pe strugurelul auriu și se pot crește ca pomișori. Agrișele se folosesc în mâncări și sunt foarte sănătoase.

Strugurelul se cultivă ca și agrișul în tufe prin grădini și în vii. Se poate cultivă și ca pomișor. Primăvara retezăm ramurile tinere dela o tufă de strugurei. Lăsăm numai una care e mai puternică, drept trunchiu. În anii următori, în luna lui Mai, delaturăm mlădițele ce vor crește pe ramură, până la înălțimea de 80 cm. unde formăm apoi coroana.

Strugureii altoiți pe strugurelul auriu, încă se pot crește ca pomișori cu trunchiu de 80—1·05 cm.

Strugureii se prădesc ca și agrișii, din sâmburi, botășii, sade și ramuri cu rădăcini. Expuși prea tare la soare se uscă. Bureții alburii de pe ramuri, sunt semnul că nu le prieste locul și trebuiesc strămutați.

Sunt strugureii albi, roșii și negri.

Smeurariul crește prin pădurile umede dela munte. Se cultivă și prin grădini. Mai bine îi place locul umbrat și umed, decât în fața soarelui. Smeura de munte, este mai căutată ca cea de grădină.

Din rădăcini cresc în fiecare an ramuri sau vlăstare tinere, cari rodesc în anul următor. Din astfel de vlăstare se prăsește foarte ușor. Primăvara le scoatem și le sădim unde voim.

Murul crește prin tufișuri, garduri și coaste și nu e alegător în soiurile de pământ. În unele locuri se cultivă murul negru pentru fructele lui cari se numesc mure negre. Se prăsește mai ales din vlăstari.

Afinul și coacăza crește prin pădurile dela munte. Afinele și coacăza sunt căutate pentru dulceață și sirupuri.

Nobilitarea sau altoirea.

Este îndeobște cunoscut, că din sâmburii sâmânați, afară de unii dintre pruni, crihini, vișini, perseci și apoi nucii, nici chiar între cele mai bune împrejurări, nu răsar aceleași soiuri nobile, după cum au fost poamele din cari am luat sâmburii, ci de regulă răsar și cresc pomi, cari produc fructe mici și acre, adevărați pădureți.

Ca să prăsim poame nobile, trebuie să nobilităm pădureții prin altoire sau prin oculare.

Nobilitarea se face prin împreunarea unui trunchiu sau substrat pădureț, cu o mlădiță nobilă, sau și numai cu un ochiu dela mlădița nobilă. Impreunarea aceasta se numește *altoire*, dacă se face cu mlădiță, iar dacă se face numai cu un ochiu sau mugur se numește *oculare*.

Nobilitarea e ducătoare la scop, numai dacă împreunăm o mlădiță sau ochiu nobil, cu un pădureț de acelaș

soiu. Adecă: meri pe meri, peri pe peri, pruni pe pruni, crihini pe crihini și corcoduși, cireși pe cireși, vișini pe vișini, cireșii și vișinii pe vișinul turcesc.

Ca abatere dela regula aceasta, dar totuși ducătoare la scop, se mai altoesc: perii pe gutâi și pe păducei albi, gutâii pe peri, persecii și caișii pe crihini, corcoduși și migdali amari.

Prunii bistriți, nucii, mandulii, castanii și alunii, fiindcă din sâmburii lor se prăsesc aceleași soiuri, se altoesc numai rar, și atunci numai pe pădureții lor.

Pentru merii înalți și mijlocii folosim numai pădureții îndatinați. Pentru cei pitici folosim soiurile Dusen, de paradis și sf. Ivan.

Pentru perii înalți și mijlocii folosim tot pădureți de peri îndatinați. Pentru cei pitici folosim gutâii și păduceii.

Pentru cireșii înalți folosim cireșii pădureți, pentru cei mijlocii folosim vișinii turcești și pentru pitici folosim vișinii de Ostheim.

Prunii îi altoim pe prunii mai pădureți și pe mirabolani, din cari croim trunchiuri înalte și mijlocii. Pentru pitici folosim corcodușii și porumbeii.

Caișii îi altoim pe pădureții lor, adecă pe modolane sălbaticе în locuri năsipоase. Pentru locuri văroase îi altoim pe migdalii amari și pentru locuri umede, pe corcoduși.

Persecii pe perseci mai puțin buni și pe mandulii amari pentru locuri svântate. Pentru locuri umede îi altoim pe corcoduși sau crihini.

Mandulii se altoesc pe pădureții lor.

Nobilitarea perilor pe gutâi și pe păducei, a caișilor pe crihini și corcoduși precum și a persecilor se face cu mai bună ispravă prin oculare.

La nobilitarea sau altoirea pomilor ne trebuesc: un cuțit de altoit, un feres-treu de mână, ceară de altoit și teiu topit sau rafia.

Până bine de curând, țăraniі noștri nu cunoșteau altfel de altoire decât în crepătură sau despicătură. La felul acesta de altoire, se retează pădurețul sau ramura dela coroană în curmeziș. Cu un cosor sau cuțit, se creapă pădurețul și se vără un ic de lemn, ca crepătura să rămână deschisă. Mlădița cu 2—3 muguri se pregătește în forma unei săbii și se vără în marginea crepătुरei dela pădureț, așa ca

să se potrivească coaje lângă coaje. Se unge apoi cu ceară și se leagă cu rafia.

Felul acesta de altoire nu e ducător la scop. Rana făcută prin crepătură se vindecă anevoie și la urmă ne trezim cu un pom scorburos, care n'are multă vieată.

Oamenii cuminte au căutat, cum ar putea să nobiliteze pomii, fără a-i vătămă prea tare și să ajungă la scop cât mai îngrabă.

Intre feluritele metode, ca mai bune s'au dovedit *ocularea*, *copularea* și *altoirea în coaje*. Celelalte sunt mai grele și nu sunt așa ducătoare la scop.

Ocularea.

Dintre toate metoadele sau felurile de nobilitare, ocularea este cea mai ușoară și cea mai ducătoare la scop. Se poate oculă primăvara cu mugur crescând și se poate oculă vara din 15 Iulie până în 15 Septembrie cu mugur durmind.

Primăvara se oculează cu muguri dela mlădițe, cari au crescut în anul trecut. Vara se oculează cu muguri dela mlădițe, cari au crescut în aceeași vară.

Ocularea de primăvară cu mugur crescând, e potrivită numai pentru ținuturi cu erni domoale. În ținuturi cu erni geroase, mlădița crescută în aceeași vară, neajungând la deplină coacere; preste eamnă degeră și astfel tot lucrul nostru e zadarnic.

Mai bine vom ocula vara cu mugur dormind, și anume din 15 Iulie până în 15 Septemvrie.

Pădureții pe cari voim a-i nobilită, să aibă grosimea unei ceruse de scris și cel mult până la grosimea unui deget.

Atât primăvara cât și vara, întâi se oculează cireșii și vișinii, apoi persecii și caișii și la urmă merii și perii.

Pregătirea. Cu câteva zile înainte de oculare, curățim de pe trunchiurile pădureților ramurile crescute în partea de jos și lăsăm numai ramurile de cătră vârful.

Ca să grăbim oarecum dezvoltarea și întărirea mugurilor dela mlădițele, de pe cari voim a lua mugurii de lipsă la oculare; cu 6—8 zile înainte de a tăia mlădițele de pe pom, le alegem și le rupem — le ciupim — puțin vârful. Prin aceasta oprim creșterea și silim suncul, ca să hrănească mai cu îmbel-

șugare mugurii dela mlădițele ce voim a le folosi pentru luarea mugurilor.

Dacă timpul e secetos și sucul nu circulează, nu umblă cu destulă îmbelșugare, pe sub coaja pădureților, cu 2—3 zile înainte de oculare udăm pădureții cât mai bine. Dacă nici așa nu începe circularea sucului, așteptăm până plouă și apoi oculăm.

La oculare să avem la îndemână un anumit *cuțit de oculat*, care să taie cât mai bine, apoi rație sau teiu topit.

Dela mlădițe folosim numai mugurii dela mijloc, cari sunt mai dezvoltati, mai puternici și mai bine crescuți.

Mlădițele le tăem de pe pomul din care vrem să oculăm, numai când ne apucăm de oculat. Luăm câte o mlădiță și tăem frunzele, așa ca la fiecare mugur să rămână numai coada dela frunză. (Fig. 1) Atât pe timpul cât oculăm cât și după aceea, 2—3 zile, mlădițele le ținem învălitate în

Fig. 1. mușchi sau earbă udă, ca să nu se vestească.

Fiind pădureții curățiți de ramuri în partea de jos a trunchiurilor, aproape de pământ, în partea de cătră miază-

noapte, la un loc, unde coaja trunchiului e mai lucie, facem cu cuțitul de altoit, o tăetură curmezișe. Sub aceasta, de jos în sus, facem o tăietură în lungime de 2—2½ centimetri până în cea curmezișe. Amândouă tăieturile să fie făcute numai în coaja pădureților și să aibă forma unui T drept. (Fig. 2).

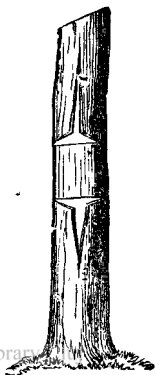

Fig. 2.

Luăm apoi o mlădiță, alegem un mugur bine dezvoltat și cu cuțitul de altoit facem o creștătură curmezișe, deasupra unui mugur, ceva mai departe. Potrivim apoi, ca mugurul cu coaja, să aibă o lungime de 2—2½ cm. ca și tăetura dela pădureț. De jos în sus, tăem apoi cu cuțitul pe sub coaje, până la creștătura curmezișe. Când am ajuns cu cuțitul aproape de mugur, afundăm cuțitul puțin prin lemn, ca nu cumva, tăind numai coaja să vătămăm mugurul. (Fig. 3).

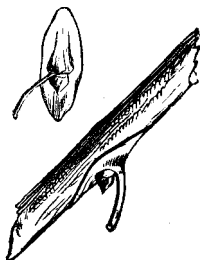

Fig. 3.

Mugurul cu coaje, astfel tăiat de pe mlădiță, rămâne pe cuțit. De aci îl luăm de codița frunzei cu degetul cel gros și cel arătător dela mână stângă. Intoarcem apoi cuțitul în mână dreaptă și cu vârful dela dunga tăișului, care anume e făcut mai lat, desfacem coaja dela pădureț în două părți și cu mână stângă vârîm mugurul pe sub coaja pădurețului. Ne uităm totodată, ca tăetura curmezișe dela coaja cu mugurul, să vină așezată tocmai sub tăetura curmezișe făcută în coaja pădurețului.

Cu un fir de rafia sau de lână, în lungime de 25—30 cm. înfășurăm, adecă legăm tăeturile făcute în pădureț, așa însă, ca mugurul să rămână slobod, și numai coaja de sus și de jos să vină sub legătură. (Fig. 4).

Legătura să nu fie nici prea strânsă, dar nici prea slobodă.

Ca la orice lucru, așa și la oculare, se cere puțină deprindere, îndemânare. Numai așa vom putea săvârși ceva bun și cu folos. Aproape în fiecare comună este câte o școală de pomi, acolo fiecare

poate să se deprindă și să vadă aeeva cum se oculează.

Dacă, după 8—10 zile, codița dela mugur a căzut singură, sau cade în urma unei ușoare atingeri, e semn că ocularea a succes, adecă s'a prins și după 2—3 săptămâni desfacem legătura.

Dacă codița s'a înegrit și uscat și se ține tare lângă mugur, e semn că nu s'a prins și până în 15 Septemvrie trebuie să oculăm a doua oară, dar nu în acelaș loc, ci în alt loc al pădurețului.

Numai rar se întâmplă, ca unii dintre oculanții sau altoii prinși, să crească în aceeaș toamnă. De regulă preste iarnă dorm și primăvara de timpuriu încep să crească din fiecare câte o mlădiță sau ramură, care preste vară poate ajunge la înălțimea de 1—1½ metrii.

După oculare, toamna târziu, sau primăvara de timpuriu, retezăm pădureții, așa că deasupra mugurului oculat să rămână un ciomp în lungime de 12—15 cm. Mlădița crescută mai târziu din mugurul oculat, o vom legà de ciompul anume lăsat, ca vântul să nu o rupă și să crească drept în sus și nu într'o parte.

În Iulie, după un an dela oculare când ramura crescută s'a întărit o deslegăm și cu un cosor sau cu foarfecile de pomi, la cei mai groși cu ferestreul tăem ciompurile și tăetura adecă rana, după netezire, o ungem cu ciară, putem unge și numai toamna dupăce rana e aproape vindecată, ca preste earnă, lemnul să nu se uște și să nu se înegrească. Tăetura o facem ceva peziș, în partea opusă dela locul oculat și tocmai pe deasupra tăeturii curmezișe, ce am fost făcut în pădureț când cu ocularea, așa ca partea oculată să nu o vătămăm.

Până toamna, tăetura se vindecă, se îmbracă cu coaje. În anul al doilea, altoia se îngroașe și se face una cu pădurețul.

De regulă, mugurul de oculat, se tae de pe mlădiță și cu puțin lemn. Întrebarea este: Să folosim la oculare și puțin lemn, sau numai mugurul cu coaje?

Cu lemn puțin, sau fără lemn, e tot atât de bine și ducător la scop.

Voind a ocula numai cu coaja fără lemn, se cer două lucruri: Mlădițele să fie destul de măsgoase, (suoase)

și celce oculează să fie îndemânat la luarea lemnului de pe coaje, ca să nu vatăme mugurul sau ochiul.

Dupăce am tăiat mugurul de pe mlădiță, cu puțin lemn, cu degetele dela mâna stângă apucăm codița dela mugur și întoarcem mâna cu palma în sus, așa ca mugurul cu codița să fie dedesupt, iar lemnul de pe coaje deasupra. Cu mâna dreaptă apăsăm puțin, cu vârful dela tăișul cuțitului coaja dela capătul de din jos de mugur și vârîm vârful tăișului dela cuțit între coaje și lemn. Cu degetul cel mare apăsăm lemnul pe vârful cuțitului și cu mâna ridicăm în sus. Dacă lemnul e destul de mîsghos, se desface cu ușurință de pe coaje și rădăcina ochiului, rămâne nevătămată.

În felul acesta, se poate ocula fără lemn, altecum, ca să nu vătămăm rădăcina ochiului, oculăm și cu puțin lemn.

Dacă avem mai mulți pădureți și îi nobilităm cu mai multe soiuri, la fiecare soi, să punem câte o tăbliță de lemn sau câte un părușel pe care să scriem soiul. În felul acesta, vom ști apoi, că ce soiuri de altoi avem și cari sunt acele soiuri.

Copularea.

Nobilitarea prin oculare, se face numai cu câte un ochiu sau mugur, pe care îl împreunăm cu un pădureț.

Nobilitarea prin copulare și celelalte moduri de altoire, se face prin împreunarea unei bucăți de mlădiță nobilă, care să aibă 2—3 muguri, cu un pădureț.

Altoirea cu mlădițe se face mai cu succes primăvara, din Martie până în Maiu.

Mlădițele pentru copulare și celelalte altoiri se iau iarna din Ianuarie și până în 15 Februarie, înainte de ce sular fi început să miște. Mlădițele tăiate mai târziu nu le vom putea păstra în stare bună. Coaja de pe ele se va sbârci și nu le vom putea folosi cu succes.

Mlădițele tăiate la timp, le legăm câte 10 la un loc și la fiecare legătură punem câte o tăbliță micuță de lemn pe care scriem numele soiului din care am luat mlădițele. Astfel legate și însemnate, le păstrăm în pivniță, îngropate pe jumătate în năsip, și îndatăce pământul s'a desghețat le scoatem și, la un loc umbros în partea de cătră miazănoapte, lângă un zid sau altceva

le îngropăm pe jumătate sau și de tot în pământ. În starea aceasta se pot păstra până în luna lui Maiu.

Copularea o îndatinăm, când avem pădureți slăbuți, cari nu sunt mai groși, ca mlădițele.

Luăm o mlădiță în mâna stângă și în dosul unui ochiu sau mugur punem cuțitul de altoit. Dela stânga spre dreapta facem o tăetură costișe în lungime de 2 cm. (Fig. 5a). Dela tăetura aceasta în sus, numărăm 2 sau 3 muguri retezăm mlădița ceva costiș în și partea opusă a mugurului de sus.

Fig. 5a.

Pădurețul pe care voim a-l nobilita, să nu fie mai gros ca mlădița pregătită. Alegem locul potrivit cu coaje lucie netedă și facem și la pădureț o tăetură costișe în lungime de 2 cm. întocmai ca cea delă mlădiță. (Fig. 5b). Așezăm apoi mlădița pe pădureț și dacă tăeturile sunt egale, una ca alta, coaja delă mlădiță se potrivește cu coaja delă pădureț.

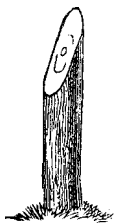

Fig. 5b.

Legăm apoi cu un fir de rafia, lână sau cu o fășiută de jolj, ungem

cu ciară de altoit, atât locul copulat cât și capătul mlădiței și dacă s'a potrivit coaja dela mlădiță cu coaja dela pădureț putem fi siguri, că se prinde.

Semicopularea.

Metoda aceasta o folosim, când avem pădureți mai groși ca mlădițele.

Deasupra unui mugur, retezăm și netezim pădurețul în curmeziș. Pregătim apoi mlădița ca și la copulare, îi facem însă, în partea opusă dela mugur o creștătură curmezișe și apoi o tăem costiș, așa ca mlădița să aibă o răzimătoare sau scaun, cu care să se așeze pe trunchiul pădurețului. Facem și la pădureț o tăetură costișe de 2 centimetri, care să aibă lățimea dela tăetura mlădiței și așezăm mlădița pe pădureț, așa ca coaja să se potrivească una cu alta. (Fig. 6).

Fig. 6.

Legăm și ungem cu ceară, ca și la copulare. Mugurul dela pădureț va ajuta la vindecarea ranei, cu mult mai curând ca dacă l-am delătură. Mlădița crescută din mugurul pădureț, o delăturăm mai târziu.

Altoirea laterală.

Felul acesta de altoire se mai numește și *ocularea cu mlădiță*. Se îndatinează, când la un pom ne lipsesc de o parte crengile laterale.

Mlădița se pregătește ca și la copulare. În coaja pădurețului facem o tăetură curmezișe și apoi preste aceasta una în lung, așa ca să formeze o cruce. Desfacem coaja și vârim mlădița, legăm și ungem cu ceară, ca și la copulare.

Dacă coaja pădurețului se desface cu ușurință de pe lemn, atunci, putem face tăeturile în coaja pădurețului ca la oculare T unde apoi, cu înlesnire putem, să vârim mlădița. Aici, ca și la celelalte feluri de lucrări, putem să ne deprindem mai bine în grădinile de altoi unde vedem aveau toate lucrările ce se săvârșesc la cultura pomilor.

Altoirea în coaje.

Felul acesta de altoire se poate face, numai dacă coaja se desface cu ușurință de pe lemn.

Retezăm și netezim pădurețul în curmeziș. Unde coaja e mai lucie,

facem o creastătură și cu dosul dela vârful cuțitului deslipim, adecă desfacem coaja de pe lemn.

Mlădița o pregătim ca și la copulare, numai cât îi facem și scaun. O vărîm apoi sub coaja pădurețului și o așezăm cu scaunul pe pădureț. Putem pune 2, 3 și 4 mlădițe deodată, după cum e grosimea pădurețului.

Fig. 7.

Legăm și ungem ca și la copulare. (Fig. 7). La toate modurile de altoire, legăturile le delăturăm, când ranele sunt vindecate, și mlădițele tinere au crescut în lungime de 10—15 cm.

Ingrijirea altoilor în anul dintâi.

În vara trecută am oculat, și, ce nu s'a prins, am altoit cu mlădițe acum în primăvară. Dela pădureții oculați am retezat trunchiurile, în toamna trecută târziu, sau acum în primăvară de timpuriu, lăsând un ciomp de 12—15 cm.

Astfel, oculați și altoiți pădureții ce i-am avut, acum va trebui să-i săpăm

și să curățim de printre ei ramurile ce le-am fost tăiat. Săpatul e bine să se facă înainte de altoirea cu mlădițe, ca pământul să fie afânat și curățit de burueni, cât mai de timpuriu.

Dacă am oculat și altoit mai multe soiuri, să nu uităm a însemna fiecare soi cu câte un părușel sau tăbliță mică, pe care să scriem soiul poamelor ce am altoit.

Mlădițele sălbatice adecă pădurețe crescute pe trunchiurile pădureților oculați sau altoiți, le lăsăm să crească numai până când din ochiul sau mlădița nobilă au crescut puțin ramura nobilă. Indatăce aceasta a apucat puțină putere, ramurile sau mlădițele pădurețe le delăturăm, pentruca toată hrana să se adune în ramura nobilă.

Indatăce ramura nobilă dela oculanți a ajuns lungimea de 15—20 cm. o legăm de ciompul anume lăsat ca vântul să nu o rupă și să crească drept în sus.

Din mugurii mlădițelor altoite și prinse, vor crește 2—3 mlădițe. Când au ajuns lungimea de 6—8 cm. le examinăm, care are crescătură mai dreaptă

în sus, de regulă o vom afla pe cea mai de jos. Dela cealaltă, una sau două le vom ciupî vârful. Cele ciupite vor sta pe loc, adecă nu vor mai crește în timp de 10—14 zile, cea neciupită adecă neruptă de vârf va crește și va întrece pe cealaltă. Pe aceasta o vom folosi, ca ramură conducătoare sau ca trunchiu pentru fiitorul pom.

Se întâmplă însă ca ramura aceasta conducătoare, să nu crească drept în sus, va trebui să punem lângă ea un părușel, de care să o legăm. Ramurile nobile dela oculanți, le legăm cum am mai spus de ciompurile anume lăsate.

Preste vară săpăm de 3—4 ori și delăturăm mlădițele pădurețe de pe substraturile altoilor.

În Iunie și Iulie, ciupim de vârf mlădițele mai puternice, crescute pe altoiu sau ramura nobilă.

Tot în aceste luni tăem ciompurile dela oculanți și locul de unde am tăiat ciompul îl ungem cu ciară de altoit. Acestea ar fi lucrările mai însemnate din anul I-iu.

Anul al doilea.

Având aface cu mai mulți altoi, vom vedeà, că nu toți altoii cresc și se desvoaltă în aceeaș măsură. Unii vor rămâneà mai slăbuți și subțiri ori cu trunchiuri strâmbe.

Dorința noastră este, ca să prăsin: numai altoi puternici, trainici și sănătoși, dar nici decum slăbuți, piperniciți ori strâmbi.

Pricina poate să fie pământul, dar poate fi și soiul altoilor. Sunt soiuri cari cresc și se întăresc mai puternic și sunt soiuri cari se desvoaltă mai anevoie, sunt mai slăbuțe.

Fiind pricina din pământ, va trebui, ca peste iarnă să gunoim și ori care ar fi răul să-l delăturăm. Fiind însă pricina, soiul slăbuț al altoilor, va trebui să le ajutăm altfel.

Ramurile conducătoare, cari au crescut în vara trecută și din cari vrem să formăm trunchiul; fiind subțiri și slăbuțe, le vom tăia îndărăpt, adecă le vom scurtà, cam pe a treia parte. La înălțimea potrivită, căutăm un ochiu sau mugur mai puternic, care e îndreptat în sus. Deasupra ace-

stui ochiu, la depărtare de 10—12 cm. retezăm ramura de jos în sus în partea opusă a ochiului pe care l-am ales, ca din el să crească o nouă ramură conducătoare. Delăturăm apoi mugurii ce ar fi pe ciompul anume lăsat, ca apoi de el să legăm ramura ce va crește. Așa cum am făcut și la oculanți.

În Iulie sau în primăvara viitoare, ciompul se delătură. Dacă ramura altoiului e strâmbă, scurtarea o vom face așa, ca mugurul din care să crească noua ramură, să rămână înlăuntrul strâmbăturii și nu în afară.

În felul acesta altoii slăbuți se îngroașe și se întăresc, iar cei strâmbi se îndreaptă.

Dacă s'ar întâmplă, ca nici după scurtarea sau tăierea aceasta, să nu se îngroașe și să nu se îndrepte în deajuns, în primăvara viitoare îi vom mai tăia încă odată, tot în felul arătat.

Altoi slăbuți, sunt aceia, cari la vârf îngrămădesc frunze, dar nu cresc mai departe. Prin retezare sau tăiere îndărăpt, îi silim la o nouă dezvoltare și întărire.

Mlădițele sau ramurile cari cresc pe trunchiurile cele nobile adevărat pe altoi, sunt de neapărată lipsă. Prin acestea trunchiul se îngroașe și se întărește.

Dacă am delătură ramurile acestea în fiecare primăvară sau și peste vară, trunchiul ar crește luciu, subțire și înalt.

Un astfel de altoi, sub povara coroanei s'ar strâmba și plecă în toate părțile. De aceea, ramurile crescute în anul dintâiu le ciupim numai de vârf, ca să oprim creșterea lor și să dăm trunchiului mai multă hrană. Pe cele crescute în anul al doilea încă le ciupim de vârf; iar pe cele crescute în anul dintâiu, le scurtăm acum și mai tare, în anul al treilea ciupim de vârf pe cele ce vor crește. Scurtăm pe cele din anul al doilea și delăturăm pe cele din anul dintâiu.

În anul al patrulea, când am format coroana, le delăturăm pe toate, dar nu dintr'odată ci pe rând, tot la 7—8 zile, câte vre-o câteva.

Peste vară plivim, săpăm și udăm de câteori e lipsă.

Anul al treilea.

În anul acesta, altoii bine desvoltați, vor ajunge înălțimea și grosimea de lipsă, ca să poată purta povara coroanei.

Se întâmplă, că unii dintre altoi, ei singuri își formează coroana la o înălțime potrivită. La aceștia lăsăm 5—6 mlădițe, iar pe celelalte le delăturăm.

La aceia, cari nu și-au format singuri coroana de lipsă, o formăm noi, la înălțimea care voim.

Pentru altoii mijlocii retezăm ramura conducătoare la înălțimea de 1·30—1·50 m. La cei înalți o retezăm la înălțimea de 1·80—2 m., sau chiar și până la 2·20 m.

Retezarea o facem de jos în sus costiș în dosul unui mugur din care are să crească ramura principală a coroanei. Dela mugurul acesta, în jos, mai lăsăm încă 4—5 muguri, din cari vor crește celelalte ramuri ale coroanei. Mugurii sau mlădițele ce s'ar afla sub aceștia, pe cari i-am lăsat pentru formarea coroanei, îi delăturăm în lățime ca de o palmă, nu cumva suncul

hrănitor, să se oprească aci mai jos, ci să se ridice în mugurii cei 5—6, pe cari i-am lăsat pentru formarea coroanei.

Delăturarea aceasta o facem și la altoii, cari singuri și-au format coroana.

Deodată cu formarea coroanelor, delăturăm de pe trunchiurile altoilor și ramurile laterale, cari au crescut în anul dintâiu. De regulă, coroanele la altoi, le formăm primăvara. Celelalte ramuri de pe trunchiurile altoilor crescute în anul al doilea și al treilea, le delăturăm vara în lunile Iunie și Iulie.

La altoii slăbuți vom formă coroanele, numai în anul al patrălea. Prin urmare, în anul al treilea vom delătură numai ramurile din anul dintâiu. În anul al patrălea, când formăm coroanele, vom delătură ramurile din anul al doilea și peste vară, pe cele din anul al treilea și al patrălea.

La altoii slăbuți, cari nu sunt destul de groși, ramurile crescute în anul dintâiu, se pot delătură și numai vara în anul al treilea.

Ciupirea și scurtarea ramurilor se face totdeauna în lunile Iunie și Iulie. Cele de un an le ciupim pe 3—4 cm. Cele de doi ani le scurtăm pe 8—10 cm. În anul al treilea plivim și săpăm de câteori e lipsă.

Creșterea și îndreptarea altoilor.

Numai copiii taie cu cuțitul în lemn, fără a se cugeta, că ce va urma din tăietura făcută. Oamenii mari trebuie să măsoare dintâi și apoi să taie.

Înainte de a face la un pom o tăetură, sau altceva, să ne cugetăm mai întâi la urmări. Pentru ce trebuie să facem un lucru așa și nu altcum. Orice tăetură greșit făcută, are urmări rele. De aceea:

Altoilor slăbuți nu le formăm coroana și mai bine așteptăm încă un an. Retezăm, adică scurtăm ramura conducătoare încă odată; ca să se îngroașe și să se întărească. Gunoim pământul și udăm mai des, ca să aibă mai multă hrană.

Peste tot, la pomi să nu se facă tăeturi mari, ci cât se poate mai mici și tăetura să fie cât mai netedă sau lucie.

Când delăturăm ramurile, apucăm câte una, cu mâna stângă și o aplecăm spre trunchiu. La depărtare de 2 mm. dela trunchiu, în partea ramurei de jos, punem tăișul cuțitului și trăgând în sus, facem tăetura puțin plecată spre trunchiu. Tăetura nu va fi prea mare, și nodurile rămase, dela ramurile delăturate, se vor vindeca, — se vor acoperi cu coaje, — până toamna.

Alte tăeturi mai mari, le ungem totdeauna cu ceară de altoit.

La altoi se poate forma o coroană și două coroane. Una la înălțimea îndatinată și a doua mai sus. Aceasta se poate, dacă ramura conducătoare sau principală, o creștem la mijlocul celorlalte 4 sau cel mult 5, dând astfel coroanei de jos o formă frumoasă rotundă, și tot astfel și celei de a doua, care va fi mai mică.

Mai cu samă, soiurile de pere untoase, nu au trunchiuri drepte. Acestea, de regulă trebuiesc scurtate de două sau trei ori. Și totuși nu vom câștiga trunchiuri deplin drepte. Mai bine, dacă vom altoi în pădureți soiuri de peri cu trunchiuri drepte și apoi în

coroana acestora, soiuri de peri cu trunchiuri strâmbe. În felul acesta vom dobândi altoi de peri frumoși.

Scurtarea sau retezarea, tăierea ramurilor, formarea coroanei și alte tăeturi, se țin mai mult de peri și de meri.

Pomii cari au sâmburi cu coaje lemnoasă ori pietroasă, adică: nucii, prunii, cireșii, vișinii și alții, își formează singuri coroana. Nu trebuie rețezați și ramurile laterale le tăem până sunt încă verzi, în Iunie cel mult Iulie.

Altoii, cari în anul dintăiu dela formarea coroanei, nu și-au dezvoltat îndeajuns ramurile coroanei; îi mai lăsăm un an la locul lor. Primăvara, rețezăm ramura principală a coroanei pe 5—6 muguri și celelalte pe 3—4 muguri. În felul acesta vom silii creșterea.

Plivitul buruenilor, săpatul și udatul în timp de secetă, sunt lucruri de neapărată lipsă pentru altoi.

Scoaterea altoilor.

Ca să împuținăm din lucrul de primăvara, altoii se pot scoate dela locul lor și toamna. Peste iarnă îi păstrăm îngropați cu rădăcinile în pământ.

La scos să fim cu băgare de samă, ca să nu vătămăm rădăcinile, mai cu samă, cele subțiri.

Numai altoii cu rădăcini multe și puternice vor avea trunchiuri și coroane frumoase. Cei cu rădăcini puține, vor avea trunchiuri și coroane amărîte.

Altoii scoși, îi legăm pe câte două locuri, dinsus de rădăcini și dinjos de coroană, cu nuele de răchită, tot câte 10 la un loc. De fiecare legătură legăm câte o tăbliță de lemn și pe ea scriem soiul altoilor din acea legătură.

Înainte de a scoate altoii dela locul lor, facem în grădină un șanț, care să fie cu un capăt spre miazăzi și cu celălalt spre miazănoapte. Mărimea șanțului o facem după numărul altoilor.

Având altoi mai puțini nu e de lipsă a-i legă câte 10 la un loc. Ii punem numai în șanț, unul lângă altul cu rădăcinile în afunzime de 30 cm. Peste rădăcini punem apoi pământ, așa ca și trunchiurile să fie ca de 30 cm. îngropate în pământ și coroanele să stea drept în sus.

Tot astfel așezăm și legăturile făcute din câte 10 altoi. Atunci însă, șanțul trebuie să fie mai larg săpat, ca să încapă în el, toate rădăcinile altoilor, până la afunzimea de 30 cm.

În starea aceasta lăsăm altoii până primăvara. Atunci îi scoatem cu ușurință, îi vindem sau îi sădim unde avem lipsă de ei.

Pădureții scoși de toamna, încă se păstrează peste iarnă în felul acesta. Deosebirea este, că nu legăm la un loc numai câte 10, ci câte 50 sau chiar și 100.

Având altoi mai puțini, putem să-i scoatem dela locul lor, numai primăvara de timpuriu. Dacă nu-i sădim numai decât, până la sădire, îi păstrăm, tot în felul arătat mai sus.

La nici o întâmplare, să nu lăsăm altoii cu rădăcinile la soare și peste

noapte afară din pământ. Căldura soarelui de primăvară, ușor le poate usca o parte din rădăcinile cele de hrană, iar lăsându-i peste noapte neîngropați, poate să vină un îngheț, care încă poate să le vateme rădăcinile cele subțiri și astfel vom rămâne fără altoi.

Pentru timp mai scurt altoii se pot păstra și culcați jos pe pământ; rădăcinile însă, să fie bine acoperite cu pământ și coroanele să fie așezate spre miazăzi. Tot astfel se pot păstra și pădureții.

Toamna scoatem altoii dela locul lor, numai după ce le-au căzut frunzele și a încetat circularea sucului. Primăvara îi scoatem înainte de a începe sucul să circuleze, să umble pe sub coaje.

Sădirea altoilor.

Gropile unde avem să sădim altoii la facem de toamna, sau cel puțin cu 2 luni înainte de sădire. Peste iarnă pământul va degera și se va îmbunătăți.

Adâncimea și lărgimea gropilor, atârnă dela soiul pământului și dela

felul pomilor. În pământul închegat și trândos, afunzimea poate fi dela 70—1·00 cm. și lărgimea dela 1·20—1·80 cm. În pământ bun afunzimea poate fi 60—80 cm. și lărgimea 1·00—1·20 cm. Merii cer mai puțină afunzime. Perii însă, își afundă rădăcinile mai adânc.

Pomii pitici și prunii se mulțămesc cu gropi mai puțin afunde și mai puțini largi.

În pometuri, depărtarea la meri, peri și cireși cu trunchiuri înalte să fie de 10—12 m. La cei mijlocii de 7—9 m. La vișini, pruni și caiși 5—6 m. La pomii pitici și la perseci 2—4 m. Tufele se sădesc la depărtare de 1·20—1·40 cm.

Când săpăm gropile pământul cel de deasupra, ca mai bun îl punem la o parte. Cel dedesubt îl punem la altă parte a groapei. Peste iarnă pământul va degera, se va frăgezi. Dacă e de tot rău, îl înlocuim cu altul mai bun pe care îl aducem dintr'alt loc, sau îl amestecăm cu gunoiu pământos.

Gropile le săpăm în patru cornuri și din pământul scos afară, alegem pie-

trile, cărămizile, rădăcinile și alte lucruri cari ar putea să împiedece creșterea altoilor.

În locuri scutite de ger, dacă pământul e bogat, svântat și năsipos, plantarea altoilor e bine să se facă toamna. În locuri geroase și cu pământ umed, plantarea să se facă numai primăvara.

Altoii sădiți de toamna, nu trebuie să-i udăm, pământul își va lua umezeala de lipsă din ploaie ori din zăpadă. Altoii sădiți în primăvară, trebuie să-i udăm de mai multeori, de cumva nu s'ar întâmpla să fie o primăvară ploioasă.

Având a face cu mai puțini altoi, cu o zi înainte de sădire, e bine dacă îi băgăm cu rădăcinile într'o ciruială făcută din pământ lutos și zamă de gunoiu (urină) amestecată cu apă, sau bălegar de vite lungit cu apă.

Întâmplându-se ca rădăcinile cele groase, să fie prea lungi, ori că le-am vătămat când cu scosul, înainte de plantare, le retezăm așa, ca tăetura să vină în jos pe pământ și nu în sus.

Pentru de a scuti coaja altoilor de arșița soarelui, e bine să văruim

altoii cu o ciruială făcută din $\frac{1}{3}$ var, $\frac{1}{3}$ pământ lutos și $\frac{1}{3}$ zamă de gunoiu amestecată cu apă. Cu ciruiala aceasta, văruiș trunchiul și partea de jos a ramurilor dela coroană.

Când sădim altoii, pământul mai puțin bun îl punem pe fundul groapei și jur împrejur, iar cel mai bun îl punem la mijloc, unde vin așezate rădăcinile altoilor.

Ca vântul să nu miște prea tare altoii de curând sădiți, în mijlocul groapei împlântăm un par și lângă el în partea de cătră miazăzi așezăm altoiul. Cu degetele răsfirate, îndesăm pământul printre rădăcini și mișcăm altoiul de câteva ori în sus și în jos, ca pământul să se așeze bine printre rădăcini și să umple toate locurile goale. Parul să nu ajungă cu vârful la coroană.

Altoiul vine așezat în pământ numai până unde a fost și în locul de unde l-am scos. De aceea, peste groapă punem deacurmezișul un laț, sau o coadă de sapă, ca să ne arete suprafața locului. Altoiul îl așezăm apoi cu 2 cm. mai sus ca lațul. Pământul

se va mai așeză și cu pământul se afundă apoi și altoiul, până la locul care se cunoaște de pe coaje, cât a fost și mai înainte pus în pământ.

Dupăce am pus tot pământul în jurul altoiului, călcăm puțin jur împrejur. In jurul altoiului, pământul de deasupra să fie așezat în forma unui blid mare. Aci turnăm o botă sau două de apă. Tot aci se adună apoi și apa din ploaie, care se scurge la rădăcini.

Cu două nuele de răchită sau cu două sucituri de paie, legăm altoiul pe două locuri, de parul anume pus, pentruca vântul să nu-l miște prea tare. Legătura o facem în forma unui ∞ culcat, cu nodul de cătră par.

Deodată cu sădirea, se pot scurtă și ramurile coroanei, mai cu seamă dacă rădăcinile sunt puține și slăbuțe.

Se pot scurtă însă și numai în primăvara următoare, dacă se vede că altoiul nu are destulă putere pentru creștere.

Ramura principală o lăsăm numai pe 6—8 muguri, celelalte pe jumătate sau chiar și numai a treia parte.

Tăetura la ramurile coroanei, se face de jos în sus costişe, în dosul unui mugur, care e îndreptat în afară.

Mai târziu, când altoii sunt mari, ramurile cari cresc spre mijlocul coroanei, le îndepărtăm. Tot așa și pe cele ce se ating unele cu altele.

În locuri mai expuse, în locuri cu mai multă umblare, în loc de un par, e bine să îngrădim altoii cu câte 3 stâlpișori, pe cari îi legăm de olaltă cu 6 sau 9 lați și altoiul îl legăm apoi de îngrăditura aceea.

Prunii, persecii, caișii și nucii nu se sădesc toamna, ci numai primăvara. La sădire cireșii, vișinii, caișii și persecii se scurtează și anume mlădița principală pe 6—8 ochi sau muguri, mlădițele lăturalnice pe câte 4—5 muguri; prunii se taie ceva mai lung. Nucii nu se scurtează nicicând.

Peste vară, în vreme de secetă, udăm altoii de mai multeori, dar numai sara ori dimineața.

Cu cât vom săvârși la sădire lucrările de lipsă, mai bine și cu mai multă râvnă, cu atât mai mult folos vom avea. Altoii se vor prinde, vor trăi mult și ne vor aduce belșug și îndestulare.

Reguli.

În locul unui pom, pe care l-am scos, fie din orice pricină, să nu sădim altul de acelaș soi și în groapă să aducem alt pământ.

Dacă dintr'un loc ori grădină am scos pomii, ca fiind prea bătrâni, neroditori ori de soiuri rele, să nu sădim numai decât alții. Astfel de locuri să le folosim trei ani cu plante de săpă și numai după aceea să sădim iar pomi.

Tot la 6 ani, săpăm și scormonim cât mai adânc pământul întelenit din jurul pomilor, fără ca să vătămăm rădăcinile.

Deodată cu săpatul și gunoim cu gunoiu putred sau cu zamă de gunoiu, cu cenușe, funingine, compost ori găinaș.

Gunoiul se amestecă cu săpătură. Zama de gunoiu o punem în găuri făcute în pământ pe sub coroană sau într'un șanț făcut în jurul coroanei și apoi astupăm.

Cireșii, vișinii, nucii și mai ales persecii să nu se gunoiască cu gunoiu

de vite, ci numai cu compost, cenușe, funingine și găinaț.

Pomii bătrâni, cari nu mai rodesc, se pot întineri prin retezare. Crengile bătrâne le retezăm aproape de noduri, cotituri ori ramuri mai tinere, pentruca mai curând să se poată vindecă.

Ranele bine netezite, le ungem cu păcură amestecată cu pământ lutos. Din ciompurile rămase, vor crește ramuri tinere, cari vor aduce roade îmbelșugate.

Intinerirea pomilor mai bătrâni, cari nu sunt de soi bun, se face prin altoirea sub coaje, primăvara în coroană.

Retezăm ramurile coroanei, așa, ca să aibă o formă rotundă frumoasă și câteva ramuri le lăsăm neretozate ca pomul să nu se înece în suc sa. Ramurile retezate le altoim și cele neretozate le îndepărtăm pe rând în 2—3 ani. Altoirea aceasta se face primăvara.

În pomii de soiuri timpurii altoim tot soiuri timpurii, în cei de soiuri târzii altoim tot soiuri târzii.

La pomii tineri, retezarea sau scur-tarea, se face totdeauna în ramurile de un an.

Pomii tineri, cari nu rodesc, îi fa-cem să rodească, dacă săpăm pământul din jurul lor și îl gunoim dacă e sterp, fiind însă prea gras, așa că pomii cresc prea puternic, vom delăturà parte din pământul cel bun și-l vom înlo-cui cu pământ sterp adecă cu năsip, ori vom tăià din rădăcinile pomului, ca să-i împuținăm hrana.

În Iulie sau August retezăm sau oculăm o parte din ramurile coroanei și pomii vor rodi în primăvara vii-toare.

În verile secetoase, poamele cad. Ca să delăturăm acest neajuns, n'avem decât să udăm pomii, sara ori dimi-neaua pe răcoare, dar, nu numai la rădăcină, ci să le stropim și frunzele cu apă.

În regiunea viilor reușesc până și cei mai gingași pomi. În regiunea sămănăturilor de toamna reușesc toți pomii, afară de soiurile gingașe. În regiunea sămănăturilor de primăvară reușesc soiurile mai puțin nobile.

Mai gingași sunt persecii, castanii și unele soiuri de pruni, unele soiuri de peri și caiși.

Pomii se cultivă în locuri sau grădini anume întocmite, cari se numesc *pomet*. În grădina de legumi, în livezi și arături, în pășuni, pe marginea drumurilor și a stradelor și în vii. Se mai cultivă apoi prin curți, pe lângă pereți și alte locuri pe cari le avem și altfel ar rămâneà nefolosite.

Pe sub pomi să nu sãmânăm plante, ale căror rădăcini străbat adânc prin pământ, cum este trifoiul și luțerna.

În livezi, arături, pășuni, pe marginea drumurilor și a stradelor, să plantăm numai pomi înalți, trainici și deplin sănătoși și să fie soiuri târzii adecă de iarnă.

În grădina de legumi se potrivesc pomii pitici ori cu trunchiuri mijlocii și de soiuri nobile.

În pometuri anume întocmite plantăm pomi înalți și printre ei pomi pitici sau alte soiuri, cari nu au coroană mare, cum sunt prunii ș. a. ca cultură intermediară, până la desvoltarea pomilor înalți.

În pășuni, pe marginea drumurilor și alte locuri pe unde vitele au umblare, pomii trebuie îngrădiți cu 3 stâlpi pe cari îi legăm de olaltă cu 6 sau 9 bucăți de lați. Oblojirea cu spini este neapărat de lipsă. Se pot obloji și cu paie, trestie, ori drot țesut.

Crângile și ramurile uscate precum și cele crescute spre mijlocul coroanei, cari împiedecă lumina și încălcesc coroana, trebuie îndepărtate, cele dintâi primăvara, celelalte în Iulie sau August.

Iarna adunăm cuiburile omizilor și primăvara adunăm gândacii.

Poamele le culegem numai când sunt deplin coapte.

La cules să nu rupem și să nu desbinăm crângile pomilor.

Copiii sunt cei mai buni culegători de poame. Ei sunt ușori, se suie cu înlesnire și pot adună cu mâna toate poamele. Astfel că nu trebuiesc scuturate ori bătute.

Peste iarnă, poamele se păstrează în pivniță. Pe cele bătute ori vătămăte nu le amestecăm cu cele sănătoase.

Dușmanii pomilor.

Epurii. În iernile geroase și mai cu seamă când sunt zăpezi mari, epurii își caută hrana prin grădini și pometuri, rozând coaja și mlădițele tinere ale pomișorilor, pricinuindu-ne astfel pagube însemnate.

De aceste pagube neplăcute, ne putem apăra dacă oblojim pomișorii cu spini, cu trestie, ori cu paie până la înălțimea de $1\frac{1}{2}$ metri. Sau îi ungem cu lapte de var amestecat cu funingine, ori cu var, sânge de vite și lut.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mai bună e ciruiala făcută din $\frac{1}{2}$ var, $\frac{1}{4}$ lut, $\frac{1}{4}$ balebă proaspătă și la 10 litre de apă 25 grame lysol. Acestea se amestecă bine la olaltă și ungem pomii. Lysolul nu e scump și se capătă în drogherii și apotecă.

Șoarecii de apă și de câmp fac mari stricăciuni, prin aceea că rod rădăcinile pomișorilor. Cel mai bun mijloc pentru stârpirea lor este otrăvirea cu *fosfor*.

Luăm bucățele de mămăligă, dar mai bine brânză și la mijlocul bucățelelor vârîm fosfor. Le vârîm apoi

prin găuri și le coperim ca să nu ajungă la ele alte animale. Fosforul se capătă în apotecă. În apropiere punem rădăcini de pătrânjei. Acestea atrag prin mirosul lor șoarecii de apă.

Șoarecii se mai pot stârpî și cu anumite curse sau clucse, pe cari le așezăm în gropi anume făcute.

Cărăbușul sau gândacul de Maiu, este un insect, care se ivește primăvara și mănâncă frunzele pomilor, lipsindu-i astfel de organele cu cari își iau hrana din aer.

Aceste insecte stricăcioase, le aflăm și în pământ ca viermi. Aci stau trei ani și se hrănesc cu rădăcinile plantelor. În anul al patrulea ies afară ca gândaci și rod frunzele pomilor și ale arborilor, făcând astfel mari stricăciuni.

Când săpăm să nimicim toți viermii pe cari îi aflăm în pământ. Dimineața și peste zi scuturăm pomii și gândacii căzuți pe pământ îi adunăm și-i dăm la galițe sau îi opărim și-i aruncăm pe gunoiu. Numai așa putem să-i împuținăm. Pasărilor încă pustiesc

o mulțime de cărăbuși. Noi trebuie să le fim recunoscători pentru facerea de bine.

Omidele se prăsesc din ouăle fluturilor și sunt cei mai neîmpăcați dușmani ai pomilor. Fluturii depun ouăle pe frunze. Din acestea ies apoi omidele cari ierneză învălite în câte o frunză, mai multe la olaltă. Nici cea mai aspră și geroasă iarnă nu le strică nimic. Primăvara se deșteaptă din amorteala lor, și pleacă pe ramurile pomilor, rozând mugurii și frunzele.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Vara, să prindem și să nimicim fluturii, iar iarna să adunăm cuiburile de omide, adecă frunzele cele uscate și învălite, cari stau acățate de mlădițele pomilor și să le ardem. Numai așa lucrând, ne vom putea scăpa de ele.

Cele mai multe omide, le pustiesc pasările cântărețe.

Omidele sunt de mai multe feluri, unele își depun ouăle pe mlădițele pomilor în formă de inele, altele își au culcușul peste noapte aproape de încheieturile crengilor mai groase.

Toate trebuiesc adunate și nimitate. Ele ne aduc numai pagubă.

Furnicile se așează cu locuința lor la trupina pomului. Mulți le vor vedea suindu-se și coborîndu-se pe pom, dar nu vor ști, ce anume caută: Ele nu rod frunzele și mugurii, ci caută după mierea florilor.

În umblarea aceasta a lor, rup staminii dela flori și totodată mănjesc frunzele cu balega lor cleioasă. Prin ruperea staminilor, fructele nu leagă, iar prin mănjirea frunzelor, oprește răsufierea pomului.

Aceasta e paguba ce o fac furnicile. De multeori însă, ele aleargă și după păduchii de frunze, pe cari îi stârpesc cât pot.

De ele ne apărăm, dacă stropim furnicarul cu petrolu sau gaz, ori cu urină. Presărăm pe mușinoaie var nestins ori cenușe.

Păduchii de frunze îi aflăm mai cu seamă pe mlădițele și frunzele dela vârful altoilor tineri, pe cari le răsucesc și le opresc în creșterea lor.

Pentru stârpirea lor întrebuițăm leșie de tăbac sau zoi de săpun, mai bună și mai ieftină e unsoarea de săpun. Cu zoi de acestea stropim, dar mai bine e, dacă aplecăm mlădițele și le muiem în zoi. A doua zi le stropim sau le afundăm în apă curată. Lucrul acesta trebuie făcut, de câteori se ivesc păduchii.

Păduchele de sânge este un insect mic ca și filoxera, care pustiește viile. Acesta pustiește mai cu seamă merii. E de culoare alburie și strivit, iese din el o umezeală de culoarea sângelui. Sunt păduchi de sânge aripați și nearipați, ca și filoxera.

Se prăsesc foarte iute și odată încuibăți într'o grădină cu pomi, anevoie ne mai scăpăm de ei.

Se așează pe mlădițele tinere ale merilor, le înțapă și sugă sucul din ele, apoi pe ramurile groase și chiar și pe trunchiu, pe la încheieturi. După 2—3 ani pomul se uscă.

Despre ivirea acestor dușmani primejdioși trebuie făcută înștiințare la primăria comunală, ca să ia măsurile de lipsă pentru nimicirea lor.

Impotriva lor se întrebuițează emulziunea de petrolu. Spirt rafinat și altele.

Vespii fac și ei pagube în pometuri, se nimicesc în cuiburile lor, cu apă fierbinte, sau otrăvim miere și o punem într'o sticlă pe care o legăm într'un pom.

Coropișnițele fac și ele pagube, rozând rădăcinile pomilor, de aceea trebuesc nimicite.

Aflându-le, le nimicim cuiburile cu ouă, turnăm în găuri apă amestecată cu petrolu sau uleiu de terpentin, sau facem toamna o groapă afundă și pe fundul ei punem gunoi proaspăt de cal. Simțind frigul, coropișnițele se adună în groapa cu gunoiul călduros, de unde le scoatem și le nimicim.

Omida de măr o aflăm în mererele viermănoase. Fluturii din cari se prăsește își au culcușul prin crepăturile scoarței. E forte micuț și noi nu-i dăm nici o însemnătate, deși ne face pagube însemnate.

Merele viermănoase, cari cad înainte de coacere, trebuiesc adunate în fiecare zi, ca viermuleții din ele să nu se poată desvoltă. Să nu se prefacă iară în fluturi, cari iară depun ouă. Merele le fierbem, sau le folosim în altă formă, prin care se nimicesc viermii din ele.

Să căutăm cu tot dinadinsul a nimici acești dușmani ai pomilor. Numai așa vom putea avea folos după osteneala ce o am avut cu prăsirea pomilor. Totodată să cruțăm și să apărăm pasările cântărețe, cari și ele ne stau în ajutor la nimicirea insectelor. Să învățăm și pe alții a face acest lucru bun și folositor. Mai cu seamă pe copii.

Boalele pomilor.

Tăciunele este o boală care se arată mai cu seamă la meri și la alți pomi altoiți în crepătură. Boala se cunoaște pe aceea, că coaja începe a se îngrî ca și când ar fi arsă și pârlită. Pârlirea trece dela coaje la lemn și cu încetul cuprinde tot pomul și-l face să piară.

Indată ce se arată această boală, trebuie să delăturăm coaja înegrită, până dăm de coaje sănătoasă și verde. Locul rănit, să-l ungem cu ceară de altoit sau cu păcură.

Cangrena sau 'racul se arată ca niște gălci noduroase, cari se tot măresc și se desfac, lăsând o rană tăciunoasă. Pricina poate fi: pământul prea umed, prea gras, gunoiera peste măsură cu gunoiu de vite ș. a.

Lecuirea o aflăm în ciontarea cren-gilor bolnave și ungerea cu ceară sau cu păcură. Totodată să căutăm a delătură răul care a pricinuit boala.

Guma sau cleiul este o boală, care se arată numai la pomii, cari au poame cu sâmburi pietroși. Guma curge din ranele ce s'au făcut pomului prin tăiere, cari au rămas nevindecate deplin sau din pricina gunoierii nepotrivită.

Pomii puternici se vindecă mai ușor. La cei slăbuți, trebuie să curățim guma să tăiem coaja și rana să o ungem cu ceară sau păcură.

Fiind pricina gunoiera nepotrivită, să depărtăm gunoiul din jurul pomului și să-l înlocuim cu altul potrivit.

Gălbănirea se arată vara. Frunzele încep a se îngălbinî și cad jos înainte de vreme. Semn, că rădăcinile pomului au dat de apă prea multă, sau de pământ sterp. Ori că sădirea e mai afundă, de cum a fost înainte (în școala de altoi).

Și într'un fel și într'altul, trebuie să venim într'ajutorul pomului. Pentru scurgerea apei facem șanțuri, pământul sterp îl înlocuim cu pământ bun. Dacă e prea afund sădit, delăturăm pământul din jurul trupinei.

Mana se ivește, dacă după o zi călduroasă, urmează o noapte rece. Mana este o materie dulce și cleioasă, care se formează pe frunze. După câteva zile frunzele sunt pline de păduchi, pentru cari, mana se vede a fi o hrană priincioasă. După aceea frunzele se înălbesc, ca fiind presărate cu făină. O ploaie caldă sau împroșcarea pomilor cu apă săpunită, poate să ajute.

Incolăcirea se vede mai ales la frunzele persecilor. Pricina poate fi: schimbarea repede a temperaturii, pă-

mântul cleios și rece, ori îngrășarea pământului cu gunoiu proaspăt de vite.

Indată ce s'ar ivi această boală, frunzele trebuiesc rupte și nimicite. Pricina de unde vine boala, încă trebuie delăturată.

Pătarea se ivește, mai cu seamă la peri și la pruni în partea de deasupra a frunzelor, ca niște pete ruginii.

Pricina acestei boale este seceta. Se poate înlătură numai prin udare.

Acestea și alte boale, cari se arată la frunze, sunt niște bureți foarte mici, ca și *peronospora* sau pârlitura viilor.

Lucrările de peste an.

Ianuarie. În luna aceasta luăm mlădițele pentru altoit și le așezăm în năsip.

Tot acum luăm sadele de lipsă din gutâi și alte tufe roditoare.

Fiind timpul priincios urmăm cu rigolarea.

Curățim pomii de omide și uscături.

Facem gropile pentru săditul altoilor.

Adunăm sadele pentru răchită și le păstrăm în înășip până primăvara.

Februarie. În luna aceasta continuăm cu lucrările începute în Ianuarie. Ne procurăm uneltele de lipsă: cuțit, cosor, ferestreu, ceară, rafia, hârleț ș. a.

Martie. Sădim pădureții și altoii. Pe timp frumos, începem cu altoirea cireșilor și a vișinilor.

Adunăm sămânță de acați și de plătică și o pregătim pentru sămănat.

Sădim răchite și alte tufe.

Sămănăm sămburii ce i-am fost pus la încolțire.

Sădim botașii și ramurile cu rădăcini.

Curățim pomii de mușchi și rugină.

Punem curse și otravă contra șoa-recilor.

Retezăm altoii slăbuți și strâmbi.

Aprilie. Sădim pădureți și altoi. Pe timp secetos să nu uităm a udă. Altoim cu mlădițe.

Pădureții slăbuți îi retezăm.

Săpăm și curățim de buruieni.

Pomii roditori îi gunoim cu zamă de gunoiu amestecată cu apă.

Pomii retezați îi altoim sub coaje în coroană.

Maiu. Legăm mlădițele cele nobile dela oculanți lângă ciompul anume lăsat.

Scurtăm mlădițele laterale de pe altoi.

Delăturăm mlădițele sălbaticice de pe substraturi.

Adunăm gândacii. Stropim împotriva păduchilor de frunze.

Ciupim mlădițele laterale de sub ramurile coroanei.

Iunie. Tăiem ramurile de pe trunchiul nucilor și castanilor.

Săpăm și curățim de buruieni.

Curățim mlădițele pădurețe de pe substraturi.

Săpăm și scormonim pământul.

Legăm mlădițele nobile lângă ciomp și ciupim pe cele dela altoii de primăvara lăsând numai una ca ramură conducătoare.

Iulie. Ciupim mlădițele pentru oculat pe cari avem să le tăiem după 8 zile.

Delăturăm ciompul dela oculanții din anul trecut.

Curățim de ramurile laterale, pădureții pentru oculat.

Dacă se desface coaja, începem a oculă.

Ciupim și scurtăm mlădițele laterale, pe cele de 2 ani le delăturăm de tot și tăieturile le ungem cu ceară.

August. Oculăm, desfacem legăturile, ce nu s'a prins oculăm a doua oară.

Săpăm și curățim buruienile.

Delăturăm mlădițele laterale de pe trunchiul altoilor, la cari le-am format coroana. Ungem tăieturile cu ceară.

Ciupim și scurtăm mlădițele la ceilalți altoi.

Septemvrie. Sâmburii de cireșe, vișine și prune îi punem în năsip ca să încolțească pentru sămănatul de primăvara.

Desfacem legăturile dela oculanți.

Continuăm cu lucrările ce nu le-am fi putut isprăvi în August.

Octomvrie și Noemvrie Adunăm sâmburii de mere și pere și îi sămânăm.

Punem la încolțire sâmburii cu coaje pietroasă sau îi sămânăm.

Scoatem pădureții și altoii și-i îngropăm în pământ pentru iernat până primăvara.

Rigolăm, gunoim și retezăm pădureții oculați.

Decemvrie. Dacă ne îngăduie timpul, urmăm cu lucrările din Noemvrie.

Adaus.

Afară de pomii și tufele roditoare, cari au fructe bune și gustoase; mai sunt o mulțime de arbori și tufe, cari deși nu au fructe bune pentru mâncare, totuși ne aduc multe foloase.

Cu unii împodobim și întărim coastele dealurilor surpăcioase și pleșugite. Cu alții împodobim și umbrim aleiurile, parcurile și drumurile. Dela alții folosim lemnul, din care se fac

felurite unelte. Din unele tufe croim cele mai frumoase și mai trainice garduri vii. Altele le folosim la împodobirea parcurilor și dela altele folosim florile ori lemnul.

Arborii și tufele, cari mai mult se folosesc spre aceste scopuri sunt: *Acațul* sau *salcâmul*, *teiul*, *jugastrul*, *frasinul*, *arțariul*, *ulmul*, *paltinul*, *popul*, *bradul*, *stejarul*, *gledicia* sau *plătica*, *vița de Canada*, *scumpia*, *sălcioara*, *răchita*, *salba moale* ș. a.

Acațul crește peste tot locul și se prășește din sămburi și din vlăstări.

Soiurile mai nobile se altoesc pe acațul de rând, sub coroană, prin copulare sau semicopulare. Acații sunt de mai multe feluri sau soiuri. Acațul de rând sau spinos cu flori albe. Acațul cu coroană rotundă, frunzoasă și fără spini. Acațul piramidal puțin spinos. Acațul spinos cu flori învoalte. Acațul roșu, cu spini și flori trandafirii. Acațul cu foi colorate. Acațul pletos. Acațul pitic ș. a.

Teiul cu flori mirositoare, bune ca leac. Lemnul se folosește la facerea

trăsurilor ș. a. Cei nobili se altoesc pe aceștia prin copulare și semicopulare.

Sunt tei cu frunze mari și tei cu frunze mici. Tei cu frunze argintii și tei cu frunze albe. Tei cu coroană piramidală și tei roșii.

Frasinul comun și frasinul american, se prădesc din sămânța lor. Lemnul e vânjos și tare căutat de rotari.

Jugastrul are vreo trei soiuri, cu lemn foarte tare. De aceea e foarte căutat. Crește prin pădurile muntoase.

Arțariul se cultivă adeseori ca arbor de podoabă pe marginea drumurilor. Se prăsește din sămânță și soiurile mai nobile se altoesc.

Ulmul se cultivă prin parcuri și aleiuri. Lemnul e căutat de rotari. Sunt trei soiuri: Ulmul de munte, ulmul roșiu și ulmul cu frunze crețe.

Paltinul crește prin pădurile dela munte și se cultivă și ca arbor de podoabă. Sunt vreo șapte soiuri: Paltinul de munte, alb, negru, roșu, ză-

hăros, vărgos și cu frunze de frasin. Lemnul e căutat pentru fabricarea mobilelor, sculelor de casă.

Plopul crește prin locuri apătoase și are mai multe soiuri: Plopul alb, negru, de munte și pluta. Se prăsește din sade. Lemnul e ușor și fraged. Băeșii fac din el linguri și alte lucruri.

Arinul crește ca și plopul pe lângă ape, se prăsește din sămânță și din sade. Sunt arini albi și negri, apoi unele soiuri, cari se cultivă prin parcuri.

Fagul e arbor de pădure. Lemnul e căutat pentru lucru și pentru foc. Se prăsește din sămânța numită jir. Are mai multe soiuri: Fagul alb, roșu, pletos și fagul cu frunze pătate. Aceștia din urmă se pot și altoi și se cultivă prin parcuri ca arbori de poadoabă.

Stejarul are multe soiuri. La noi sunt mai cunoscute două soiuri: Stejarul alb și stejarul sur sau gorunul. Celelalte soiuri cum e stejarul pira-

midal și alții, se cultivă ca arbori de podoabă și se pot și altoi.

Stejarul se prășește din sămânța numită ghindă. Lemnul e căutat pentru lucru și pentru foc. Scoarța stejarilor tineri se folosește la argăsitul pieilor.

Bradul iubește locurile muntoase și 'e de mai multe feluri sau soiuri: Bradul alb, bradul de argint, bradul cetinos ș. a. Pentru frumseța lor, unii se cultivă prin parcuri și prin grădini. Lemnul de brad e tare căutat ca lemn de lucru. Scoarța de brad se folosește la argăsitul pieilor. Bradul se prășește din sămânță.

Răchita crește ca tufă în locuri mlăștinoase. Se cultivă pentru nuielele din cari se fac coșuri și corfe. Soiurile mai bune sunt: Răchita americană, răchita albă mare, răchita mlaje, răchita roșie și sălcioara sau răchitica din care se pot forma și garduri vii. Se prășește din sade.

Vița sălbatică de Canada se prășește din sade și crește puternic pe lângă ziduri, absoarbe multă umezală

și oamenii o folosesc ca plantă de po-doabă, mai cu seamă prin curți.

Gledicia sau **plătica** se prăsește din sâmburi. Pe trunchiu are spini mari și puternici. Se cultivă mult pentru gardurile vii, cari sunt foarte frumoase și trainice totodată.

Scumpia sau **liliacul** se cultivă mult pentru florile frumoase și bine mirositoare. Se prăsește mai bine din sade, butași și prin desbinarea ramurilor cu rădăcini dela trupina mamă. Sunt mai multe soiuri: cu flori vinete, roșii, cenușii, albe și învoalte. Din scumpie se fac și garduri vii.

Salba moale e de două feluri: cu flori mici de jumătate și cu flori mai mari sau întregi. Se prăsește prin desbinarea ramurilor cu rădăcini și se formează garduri vii sau se crește ca tufe.

CUPRINSUL CĂRȚII.

	Pag.
Cătră frații plugari	3
Folosul pomilor	12
Cât venit aduce un pom	16
Părerii și făptuiri greșite	19
Grădinile de pomi	24
Cunoașterea pământului	26
Soiurile de pământ	31
Aerul, apa, căldura și lumina	36
Din ce se prădesc pomii și tufele	38
Pregătirea sămburilor pentru sămănat	42
Sade, botași și pui sau vlăstări]	45
Sădirea pădureților	49
Feluritele soiuri de pomi și tufe	50
Nobilitarea sau altoirea	67
Ocularea .BGU Cluj / Central University Library Cluj	70
Copularea	78
Semicopularea	90
Altoirea laterală	81
Altoirea în coaje	81
Ingrijirea altoilor în anul dintâi	82
Anul al doilea	85
Anul al treilea	88
Creșterea și îndreptarea altoilor	90
Scoaterea altoilor	93
Sădirea altoilor	95
Reguli	101
Dujmanii pomilor	106
Boalele pomilor	112
Lucrările de peste an	115
Adaus	119

Biblioteca Poporală a Asociațiunii

cuprinde în 1911 următoarele broșuri:

- Nr. 1. *De demult*, povestire istorică de Dr. I. Luþpaş.
Nr. 2. *Floarea soarelui*, legendă de Ştefan Căcoveanu.
Nr. 3. *Din viaţa sfinţilor*.
Nr. 4—5. *Harap alb*, poveste de I. Creangă.
Nr. 6. *Cultura pământului*, de A. Cosciuc.
Nr. 7. *Cântece din bătrân*, Cartea I, de V. Alexandri; / Central University Library Cluj
Nr. 8. *Povestiri*, de I. Pop-Reteganul.
Nr. 9. *Alexandria*, Cartea I.
Nr. 10. *Alexandria*, Cartea II.

şi pe deasupra

Calendarul Asociațiunii pe anul 1912.

Se capătă la «Biroul Asociațiunii» Sibiiu (Nagyszeben), strada Şaguna Nr. 6 cu preţul de 2 cor.

Biblioteca Poporală a Asociațiunii

cuprinde în anul 1912 următoarele broșuri:

- Nr. 12. Poveștile unchiașului sfătos: *Ercule*, de Petre Ispirescu.
- Nr. 13. *Cum să trăim?* Sfaturi igienice de Dr. Aurel Dobrescu, medic.
- Nr. 14. *Isprăvile lui Păcală*, de P. Dulfu.
- Nr. 15. *Comuna Viitorul*, de R. Simu.
- Nr. 16. *Creșterea Pomilor*, de N. Iosif.
- Nr. 17. *Povestiri*, de N. Petra-Petrescu.
- Nr. 18. *Nutrețul măiestrit*, de I. F. Negruțiu.
- Nr. 19. *În sat la Tânguești*, scene pentru teatrul dela țară, de Virgil Onițiu.
- Nr. 20. *Călăuza creștinului în biserică*, după arhierul Nicodim, vicarul Moldovei.
- Nr. 21. Asociațiunea — trecutul și ținta ei — de Oct. C. Tăslăuanu.
- Nr. 22. *Calendarul Asociațiunii* pe 1913, întocmit de Oct. C. Tăslăuanu.

Aceia cari n'au primit Nrii 12, 13 și 14, să ne scrie cât mai îngrabă, ca să putem trimite Nrii cari le lipsesc.
